

Koliko i kako je jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta "briga roditelja"?

Šušnja, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:237012>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Lucija Šušnja

**Koliko i kako je jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta "briga
roditelja"?**

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2021.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Koliko i kako je jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta "briga roditelja"?

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Jezično-komunikacijski integrirani kurikulum

Mentor: Vesna Katić, viši predavač

Student: Lucija Šušnja

Matični broj: 0068227557

**U Rijeci,
rujan, 2021.**

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski/završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Lucija Šušnja

Sažetak: Jezično – komunikacijski i govorni razvoj djeteta rane i predškolske dobi ovisi o brojnim čimbenicima (unutarnjim, vanjskim te samoaktivnosti djece). Među vanjskim čimbenicima značajno mjesto pripada roditeljima, kao prvim i osnovnim odgajateljima. Stoga se radom želi prikazati koliko i kako kvaliteta obiteljskog okruženja doprinosi jezično – komunikacijskom i govornom razvoju djeteta rane i predškolske dobi. Kvaliteta obiteljskog života promatrana je kroz interakcijsko komunikacijski odnos roditelj-dijete u funkciji jezično-komunikacijsko govornog razvoja u svakodnevnom obiteljskom okruženju. U tu svrhu je provedeno kvantitativno istraživanje kojim se željelo istražiti navike suvremenog roditelja koje se dovode u vezu sa jezično-komunikacijskim i govornim razvojem djece. U istraživanju provedenom online anketom sudjelovao je 231 roditelj djece rane i predškolske dobi. Za potrebe istraživanja konstruiran je mjerni instrument. Rezultati dobiveni istraživanjem pokazuju svjesnost roditelja o važnosti korištenja prilika za interakcijsko-komunikacijsku aktivnost u svrhu dječjeg jezično-komunikacijskog i govornog razvoja, ali i sve više prisutnost korištenja medija u dječje slobodno vrijeme.

Ključne riječi: jezično – komunikacijski i govorni razvoj djeteta rane i predškolske dobi, uloga roditelja

Summary: The linguistic, communication and speech development of a child in early childhood depends on numerous factors (internal, external and self-activity of a child). Among the external factors, a significant role is being played by parents, as the first and fundamental educators. Therefore, this paper aims to show how and how much the quality of the family environment contributes to the linguistic, communication and speech development of a child in young age. The quality of family life is being observed through the interaction-communication of parent-child relationship in the function of linguistic and communication speech development in the everyday family environment. For this purpose, quantitative research was carried out aimed at investigating the habits of the modern parent that are related to the linguistic, communication and speech development of the children. Online poll was conducted which included 231 parents of early childhood

children as participants of the survey. A measuring instrument has been constructed for research purposes. The results of the paper reflect the awareness of parents about the importance of using opportunities for interaction and communication activity in order to increase children's linguistic, communication and speech development, but also the increasing presence of media use in children's free time.

Key words: language – communication and speech development of the child of early childhood, parents role

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ČIMBENICI JEZIČNO – KOMUNIKACIJSKOG i GOVORNOG RAZVOJA DJETETA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	4
2.1. Unutarnji čimbenici	4
2.2. Vanjski čimbenici	6
2.2.1. Mediji i jezično – komunikacijski i govorni razvoj.....	8
2.2.4. Roditelji kao vanjski čimbenik	11
3. USVAJANJE JEZIČNO – KOMUNIKACIJSKIH I GOVORNIH KOMPETENCIJA.....	13
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	17
4.1. Predmet istraživanja.....	17
4.2. Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja.....	17
4.3. Uzorak ispitanika	18
4.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja	18
4.5. Etičnost istraživanja.....	19
4.6. Rezultati i rasprava.....	19
5. ZAKLJUČAK.....	53
6. LITERATURA	55
7. PRILOZI	58

1. UVOD

Roditeljska uloga jedna je od najodgovornijih i zahtjevnijih životnih uloga. U trenutku kada osoba preuzme ovu ulogu, važno je da bude spremna na odgovornost. Uloga roditelja je vođenje obiteljske zajednice koja djetetu postaje prva i najvažnija škola, jer se u obitelji događaju prve djetetove interakcije s okolinom. Roditelji imaju ulogu primarnog jezičnog uzora djetetu, ulogu osnovnog medija putem kojeg djeca uče jezik. Novorođenče ima urođenu želju za komunikacijom sa svojom okolinom, iako ne posjeduje iskustvo komuniciranja. Dijete u prvim tjednima svoga života promatra okolinu, lica najbližih osoba te vrlo brzo počinje oponašati viđeno. Većina djece kod koje nisu zabilježena odstupanja od uobičajenog razvoja imaju sličan jezični razvoj i određene miljokaze u određenoj dobi. Međutim važno je imati na umu kako svako dijete ima svoj individualni tempo razvoja koji je pod utjecajem dječjih stilova, osobnosti i temperamenta. Također na tom individualnom putu razvoja, roditelji se smatraju važnim modelima, kojima je u određenoj mjeri pripisana odgovornost za jezično-komunikacijski i razvoj govora. Rana i predškolska dob razdoblje je čovjekova života u kojemu se usvajaju temelji koji su neophodni za čitav život, pa tako je i sa usvajanjem jezika i govora.

Tematika ovog rada zanimljiva jer se nalazimo u vremenu kada su otac i majka često u ravnopravnom položaju po pitanju zaposlenosti, stupnju obrazovanja i sudjelovanja u odgoju djeteta te su djeca više nego ikada izložena raznim oblicima digitalnih medija, a ove činjenice, čimbenici su koji utječu na planiranje i organiziranje obiteljskih interakcija među članovima. Osim toga u trenutku pisanja ovoga rada, u čitavom svijetu događaju se promjene u načinu svakodnevnog življenja, uzrokovane pandemijom COVID-19. U odnosu na tu činjenicu, rezultati ispitanih tvrdnji, koje obuhvaća istraživanje u sklopu ovoga rada, mogu dovesti na trag koliko djeca jesu ili nisu prepuštena sama sebi i slobodna u korištenju, primjerice digitalnih medija koji „zamjenjuju“ ulogu roditelja i vršnjaka. Glavna promjena kao posljedica globalnih

dogadanja jest više vremena koje ljudi provode u svojim domovima, što ujedno znači da članovi zajednica kao što je obitelj više vremena provode zajedno. Većina dosadašnjih istraživanja jezično-komunikacijskog i govornog razvoja bavila su se ulogom slikovnice kao medija, važnosti čitanja djeci, izloženost djeteta televiziji kao digitalnom mediju i koji utječu na djetetov jezično-komunikacijski razvoj. Ono što je danas činjenično stanje jest da je televizija gotovo najmanje zastupljena u korištenju digitalnih medija, a da to zamjenjuju mobiteli, tableti, pametni satovi i mnogi drugi tehnološki izumi, čiji razvoj i novu pojavnost sve teže pratimo, a djeci su sve dostupniji. Također vidljiva je učestalost korištenja digitalnih medija kao odgojnog pomagala roditeljima. Dostupnost digitalnih medija djeci, može se promatrati kao posljedica korištenja digitalnih medija među odraslom populacijom, što na neki način uvjetuje obiteljsku klimu i određuje količinu aktivne interakcije među članovima zajednice.

Svrha ovog istraživanja je ustanoviti koje su navike suvremenih obitelji zastupljene, a tiču se količine i vrste interakcija u različitim dnevnim aktivnostima s djecom te učestalost korištenja digitalnih medija. U ovom se istraživanju ispituju roditelji, odnosno njihova postupanja u odnosu na dijete, a koja se mogu promatrati kao čimbenike jezično-komunikacijskog i govornog razvoja djeteta.

Motiv za pisanje ovoga rada i istraživanje ovog područja, susreti su različitih stilova modernog roditeljstva, različite djece u svakodnevnom životu, te sve češće izražene jezično-govorne i komunikacijske poteškoće kod djece predškolske dobi. Pretpostavka da pojedine navike unutar obitelji u kojoj dijete odrasta imaju značajan utjecaj na jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta, iako se možda naizgled ne doimaju direktno povezanim sa razvojem ovoga područja, dodatni su motiv istraživanja.

Teorijski dio rada odnosi se opis unutarnjih i vanjskih čimbenika jezično-komunikacijskog i govornog razvoja djece predškolske dobi, s naglašenom ulogom roditelja kao vanjskog čimbenika, te bioloških osnova jezično-komunikacijskog i govornog razvoja, s osvrtom na međuovisnost bioloških sustava ljudskog tijela tijekom tog razvoja. U empirijskom dijelu rada navedeni su rezultati slaganja ispitanika s

ponuđenim tvrdnjama u anketi provedenog istraživanja, kojima su se ispitivali način i količina interakcijsko-komunikacijskih aktivnosti u svakodnevnom obiteljskom okruženju.

2. ČIMBENICI JEZIČNO – KOMUNIKACIJSKOG I GOVORNOG RAZVOJA DJETETA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

U razvojnoj psihologiji uvriježeno je stajalište kako je dječji razvoj jednom polovicom određen unutarnjim predispozicijama djeteta, koje se mogu promatrati kao biološki faktori te drugom polovicom okolinskim uvjetima razvoja (Tatalović Vorkapić, 2013). Čimbenici jezično-komunikacijskog i govornog razvoja djeteta podijeljeni su najčešće u dvije skupine, na unutarnje i vanjske čimbenike, ali i samoaktivnost djeteta. Osim razmatranja ovih skupina čimbenika zasebno, važno je razumjeti njihovu međusobnu zavisnost, odnosno ispreplitanje unutarnjih i vanjskih čimbenika, te samoaktivnosti djeteta.

2.1. Unutarnji čimbenici

Za razumijevanje procesa jezično-komunikacijskog i govornog razvoja, važno je znati koje urođene karakteristike pojedinca mogu utjecati na taj proces, odnosno znati koji su unutarnji čimbenici jezično-komunikacijskog i govornog razvoja.

Prvi takav čimbenik jest zdravlje djeteta, pritom misleći na urođeno zdravstveno stanje. Kada je riječ o zdravlju kao preduvjetu za jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta istaknuta su slušna oštećenja, ali i druge razvojne teškoće, primjerice mentalno zaostajanje u razvoju. Oštećenje jednog kanala percepcije kao što je sluh, dovodi do reorganizacije cjelokupnog perceptivno-motoričkog sustava, a kao posljedica toga, mogu se razviti drugi putovi i načini razvoja jezično-govornih sposobnosti (Bakota i sur., 2014). Sljedeći unutarnji čimbenik jest spol djeteta. Većina istraživanja spolne razlike nalazi već kod dojenčadi i djece predškolske dobi. U odnosu na djevojčice, dječaci se procjenjuju aktivnijima, distraktibilnijima te manje upornima (Strusa, 2017). Neizostavni čimbenik, odnosno predispozicija za razvoj i produkciju govora jest zdravlje govornih organa koji čine govorni aparat, a to su organi artikulacije (usne, zubi, vilica, jezik, nepce, nos), organi fonacije (grkljan, glasne žice), organa disanja (dušnik, pluća, ošit, grudni koš), rezonatori

(šupljine usta, grla i nosa). Nedovoljna ili potpuna nerazvijenost ovih organa može dovesti do zaostajanja u jezično – govornom razvoju (Katić, 2020).

Za zdravi razvoj govornog aparata važan čimbenik je i pravilno uvođenje krute hrane u dječji jelovnik. Kada dijete sa otprilike 18 mjeseci ima sve zube, odnosno formirani zagriz, potrebno je uvesti krutu hranu koja utječe na razvoj jezika, mišića obraza, koji u konačnici dovode do zdravog razvoja govornog aparata. Pavičić i Muža (2020) ističu kako je žvakanje hrane zapravo jedna od predgovornih vježbi vrlo bitna za razvoj govornog aparata. Mišići koji su potrebni za pravilan izgovor glasova su upravo jezik, te mišići lica i usana. Kada dijete jede miksnu hranu, mišići govornih organa se ne stimuliraju i ne opterećuju u dovoljnoj mjeri. Kao posljedica nedovoljne stimulacije mišića, javljaju se poteškoće u razvoju govora i artikulaciji glasova. Odgađanje uvođenja krute hrane u djetetovu prehranu, zapravo utječe na odgađanje razvoja govora. Autorice su odgojiteljice koje rade u praksi i koje u svom radu ističu kako se u praksi sve više susreću s djecom koja češće konzumiraju kašastu hranu, a u skupinama djece rane dobi čak s djecom koja isključivo konzumiraju miksnu hranu, iako imaju formiran zagriz. Ova se pojava pripisuje ubrzanom načinu života i suvremenoj prehrambenoj industriji koja nam servira prerađenu i mekanu hranu. Autorice navode kako u praksi roditelji nerado priznaju ovakve prehrambene navike, a isto tako pokazuju ne povezivanje prehrambenih navika sa djetetovim jezično-govornim razvojem.

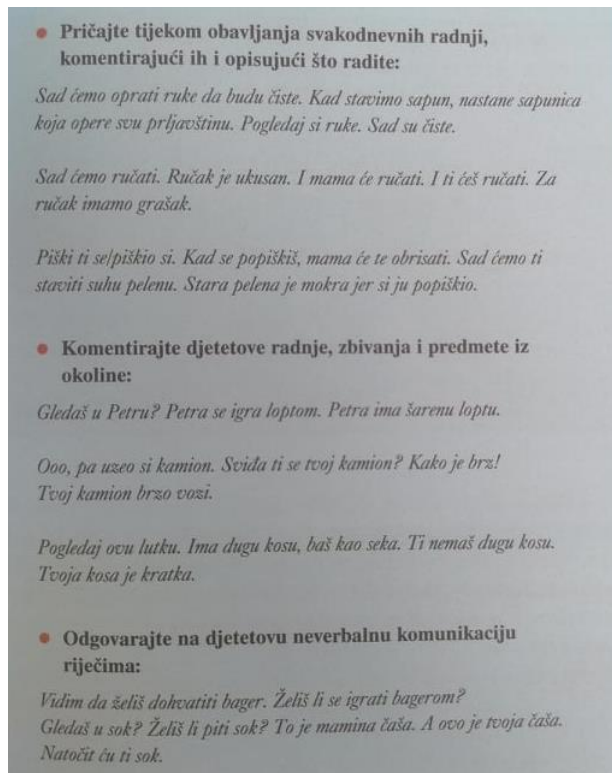
Navedeni utjecaj unutarnjih čimbenika trebao bi biti poznat odraslim ljudima iz djetetove okoline, naročito primarnim skrbnicima, kako bi u skladu s njima postupali, odnosno osigurali najpovoljnije uvjete za djetetov jezično-komunikacijski i govorni razvoj, ali ujedno i cjelokupni razvoj. Od unutarnjih valja razlikovati i poznavati i vanjske čimbenike.

2.2. Vanjski čimbenici

Vanjskim čimbenicima jezično-komunikacijskog i govornog razvoja podrazumijevaju se obiteljska sredina, iskustva, medij, sredstva komunikacije te neki specifični uvjeti odrastanja, primjerice odrastanje u dvojezičnoj sredini.

Promatrajući dječje usvajanje jezika i razvoja govora, potrebno je uzeti u obzir čimbenike koji utječu na razvoj, a ne ovise o djetetu. Jedan od takvih čimbenika jest obiteljsko kulturalno i jezično porijeklo djeteta (Apel, Masterson, 2004). Svoju komunikaciju s okolinom dijete započinje u majčinoj utrobi, kada može pokretima unutar utrobe odgovarati na zvukove. Dijete komunikaciju sa okolinom započinje prvim plačem kada napusti majčinu utrobu. Dijete se isprva sporazumijeva s okolinom plačem koje je prvo vokalno sredstvo izražavanja određenih osjećaja kao što su glad, bol, usamljenost (Šego, 2009). Djeca spontano razvijaju oralnu ekspresiju kao rezultat interakcije. Ispočetka jezik djeci služi kako bi obavještavali okolinu o svojim fiziološkim potrebama te mogli privući pažnju na sebe. Oponašanjem zvukova iz okoline, dijete formira svoj jezik te mu ekspresivni govor postaje sredstvo izražavanja vlastitih ideja, emocija te se povezuje svojom okolinom (Matijević, 2019). Važno je da roditelji od samoga početka budu aktivni sudionici u komunikaciji s djetetom, da budu spremni odgovoriti na djetetove potrebe kako bi razvili način komunikacije sa vlastitim djetetom koje se još ne izražava verbalno. Također važno je da razgovaraju s djetetom već od najranije dobi, čak i onda kada misle da ih dijete ne razumije. Matijević (2019) navodi primjer rada s djecom od najranije dobi, vidljiv je na fotografiji (slika 1).

Slika 1.: Primjer komuniciranja s djecom rane dobi

Izvor: Matijević, K. (2019). *Progovorimo lako - Pokaži mi kako*. Velika Gorica: Planet Zoe:27.

Interakcijom sa okolinom djeca usvajaju jezik. Djeca čiji roditelji potiču na jezične aktivnosti, pokazuju višu razinu jezične razvijenosti. Rana iskustva unutar obitelji, ali i institucionalnog obrazovanja, stvaraju čvrste temelje za razumijevanje i usvajanje jezika kao sustava te uključivanje u zajednicu (Šego, 2009).

Dosadašnja istraživanja dječjeg razvoja dokazala su važnost ranih iskustva učenje i razvoj. Iako je u prošlosti bila najprihvaćenija Piagetova periodizacija razvojnih razdoblja kod djece, neka novija istraživanja veću pažnju posvećuju važnosti ranih iskustava i stimulativne okoline u ranoj dobi kao čimbenike urednog razvoja. Vanjske čimbenike mogu odrediti roditelji koji donose odluku u kakvom okruženju će odgajati

svoje dijete. Također roditelj je taj koji može izabrati kojim situacijama, sadržajima i medijima izlaže svoje dijete.

2.2.1. Mediji i jezično – komunikacijski i govorni razvoj

Riječ medij u različitim znanostima se različito definira, a ovaj pojam komunikacijske znanosti definiraju kao sredstvo kojim se prenose informacije, poruke, vijesti te sredstvo komuniciranja. Prije pojave digitalnih medija, tiskovine su bile najrasprostranjeniji medij, pa je tako primjerice slikovnica bila prvi medij kojim se djeca služe. Mediji mogu na djecu djelovati izrazito poticajno, buditi interese i emocije te u odgojno-obrazovnom procesu pridonijeti boljem pamćenju sadržaja (Labaš i Marinčić, 2018).

Digitalni mediji pojava su zbog čije se sveprisutnosti današnje doba naziva i „digitalno doba“. Početak njihovog prisustva bio je izum televizora i radija, čija je uloga bila prijenos informacija. Iza toga velikim tehnološkim napretkom smatralo se korištenje računala, a danas sve teže pratimo tehnološke napretke i varijante digitalnih medija. Digitalne medije u kontekstu ovoga rada, važno je spomenuti obzirom da društvo danas nema izbor hoće li se njima služiti, već je njihovo korištenje nužno te su digitalne kompetencije postale jednako važne kao i opća pismenost ljudi. Također virtualna komunikacija postaje zastupljenija od komunikacije uživo. Digitalni mediji danas su daleko od svoje definicije koja im je pripadala početkom njihove pojave. Oni su danas izvor brojnih sadržaja, a korisnici mogu sami birati sadržaj koji žele slušati, gledati putem digitalnih medija (Čelebić, 2015). Iako postoje zaista brojne edukativne emisije, danas čak i aplikacije na mobitelima i tabletima, koje djeca od rane dobi danas imaju priliku koristiti, one ne mogu zamijeniti ulogu interakcije sa živim bićima, naročito kada je riječ o jezično-komunikacijskom i govornom razvoju.

Postoji mnogo računalnih programa i mobilnih aplikacija koje su osmišljene kako bi služile za unapređivanje djetetovih jezičnih sposobnosti. Dijete pomoću njih može učiti nove riječi, povezivati misli u rečenice, no živa interakcija i čitanje priča ne može

zamijeniti roditeljsku ulogu (Apel i Masterson, 2004). Svako dijete ima takozvane zrcalne neurone, koji su zaslužni za odvijanje ranog oponašanja. To je vidljivo primjerice u interakciji majke i djeteta, kada se majka smije i dijete se smije. Interakcija odrasle osobe i djeteta iskustvo je za dijete prilikom kojeg uči o sebi i svojoj okolini. Primjerice kada majka gleda dijete ona svojim facijalnim ekspresijama odražava na svom licu ono što vidi na svom djetetu. Isto tako dijete pokušava oponašati majčinu ekspresiju (Begovac, 2021).

Prethodno navedena važnost uloge zrcalnih neurona i zrcaljenja argument je koji podržava pretpostavku o štetnosti digitalnih medija, ukoliko se prekomjerno koriste. Naime akcija i reakcija koja se događa primjerice u prethodno navedenoj interakciji majke i djeteta, gledajući u ekran ista se ne događa. Iz toga proizlazi posljedica da dijete nema aktivnosti mišića lica koji su dio govornog aparata. Naravno, greška bi bila isticati isključivo negativne strane digitalnih medija. Valja napomenuti da su u vrijeme pandemije, upravo brojne platforme i aplikacija omogućavale dječje obrazovanje, dječje terapije, primjerice logopedске.

Osim digitalnih medija valja spomenuti one koji njima prethode, a to su knjige i to one primjerene djeci, odnosno njihovoj dobi.

Slika je vizualni medij koji govori sam za sebe, a serija slika prilagođenih djeci čini slikovnicu. Slikovnica je književno umjetničko djelo, a najčešće prva knjiga s kojom se dijete susreće i kao takva predstavlja pravi čitateljski, ilustracijama popraćen materijal prilagođen djetetovom uzrastu. Stvaranje različitih situacija u kojima se dijete motivira na komunikaciju važni su za daljnje učenje i snalaženje za život u sredini u kojoj dijete odrasta. Jedna takva situacija je zajedničko razgledavanje i čitanje slikovnica (Petrović-Sočo, 1997). Trenutci u danu koje roditelji izdvoje za ovu aktivnost, prije svega prilika su za kvalitetno i ispunjeno provođenje vremena sa vlastitim djetetom, aktivnost kojom se roditelj može povezivati sa djetetom, a ono najzanimljivije u kontekstu ovoga rada jest da djeluje stimulativno na jezično-komunikacijski i govorni razvoj.

Čitanje slikovnica djeci jedan je od najjednostavnijih načina dječjeg učenja novih riječi. Poneke slikovnice djeci budu izrazito zanimljive te traže čitanje iste iznova i do

nekoliko puta. Takozvana metoda ponovljenog čitanja, izvrсна je prilika razvoja vještina zapažanja, koncentracije i pažnje kod djeteta. Na ovaj način dijete može pamtit i razumjeti značenje pročitane riječi, a ovisno o stupnju razvoja govora, potom i verbalno ponavljati riječi ili fraze iz slikovnica (Matijević, 2019). Osim što čitanje može pospješiti djetetov jezično-govorni razvoj, rano čitanje može biti poticaj ranog osvještavanja važnosti čitanja.

Iako priča iz slikovnice ima svoju strukturu, svoj početak i kraj, njezine ilustracije često mogu biti motiv za rađanje neke nove priče. Slikovnica djetetu omogućuje da samo stvara neke nove vlastite priče.

Ponekad se čitanje priča i pričanje priča izjednačuje, no važno je znati koju novu dimenziju donosi pričanje priča te eventualno kreiranje novih priča. Ova aktivnost kao vrsta interakcije s djetetom može biti izvrčna za ispreplitanje dječjeg i odraslog svijeta mašte, što donosi radost i djeci, a i odraslima. Također u aktivnosti pričanja priče, do izražaja dolazi djetetova samoaktivnost, koja je prethodno navedena kao važan čimbenik jezično-komunikacijskog i govornog razvoja.

„Priče unose red u kaos suvremenog života, daruju nam predvidljivost umjesto neizvjesnost, ritam i strukturu“ (Velički, 2014:11). Priče su izvrčno sredstvo za sveukupno učenje, a uključuju mogućnost višesjetilnog posredovanja, što pospješuje ostajanje u dubokom pamćenju. Često djeca sama traže da im se priča, a u ubrzanom načinu života, odrasli ponekad zanemaruju važnost ove potrebe djeteta te odgađaju aktivnost za „kasnije“ ili „sutra“. Pričama je moguće upustiti se u raznovrsnu komunikaciju djece, stvara se odnos i bliskost, koji su značajni faktori koji utječe na djetetovu spremnost komuniciranja, potiče se dječji spontani govor (Velički, 2014).

Iako razvoj suvremene tehnologije nude brojne mogućnosti, pa tako i preuzimaju ulogu prenositelja priči na druge naraštaje, imamo mogućnost pohrane priči u digitalnom obliku, no ne smije se zanemariti pričanja priči uživo, dozvoliti djeci da budu sukonstruktori priče, osmišljavaju svoje završetke, te na taj način podržimo njihov kognitivni, emocionalni i jezično-komunikacijski razvoj te razvoj ekspresivnog govora.

Prva osoba u djetetovom životu koja može dijete podržati na svim razinama njegova razvoja te mu osigurati prilike za stvaranje priča je roditelj.

2.2.4. Roditelji kao vanjski čimbenik

Prethodno navedeni čimbenici, izuzev unutarnjih, oni su za koje roditelji imaju dužnost preuzeti odgovornost, odnosno preuzeti ulogu kreatora obiteljske sredine. To podrazumijeva edukaciju roditelja o okolinskim utjecajima na dječji razvoj. Tako primjerice raznovrsni oblici dostupnih medija mogu imati pozitivan učinak na dječji razvoj, no važno je znati odrediti količinu vremena koje će dijete provoditi uz ponuđene medije te obratiti pažnju na sadržaj koji isti nude. Djeci rane i predškolske dobi roditelji su prvi sugovornici i važno je ne prisiljavati dijete na verbalno izražavanje niti ga konstantno ispravljati u govoru.

Obitelj je prva, a ujedno i najvažnija škola života gdje se stječu prve navike, vještine i znanja. Obitelj je nezamjenjiva čak i onda kada su odnosi loši, jedna je od najsnažnijih odgojnih sredina (Rosić, 1998). Jedan od temelja učenja govora jest slušanje. Iako djeca predškolske dobi ne slušaju jednako kao odrasli, važno je znati da je njihovo uho osjetljivo na ritam, intonaciju, boju glasa, naglasak, igre slogovima, riječima te rimu (Rade, 2005). Kada je riječ o slušanju, važno je istaknuti pojam aktivnog slušanja u interakciji s djecom. Aktivno slušanje podrazumijeva slušanje sa kognitivnom angažiranošću, što znači da osim što čujemo govornika, pokazujemo i razumijevanje, za razliku od pasivnog slušanja. Stoga aktivno slušanje govornika podrazumijeva pozornost, neosuđivanje, reflektiranje, a traženje dodatnog pojašnjenja može biti jedan od pokazatelja da sugovornik aktivno sluša (Varga, Somolanji Tokić, 2015). Vrlo često, pa i u svakodnevnim razgovorima roditelja, može se čuti mišljenje odraslih kako su djeca kao upijajuće spužve. Promatraju svoju okolinu te oponašaju. Ta sposobnost djece može imati pozitivan, ali i negativan ishod u njihovom razvoju, ovisno o okolini i sadržajima kojima je dijete izloženo. Iako je dijete već rođeno sa mnogima predispozicijama, kao što su uspostavljanje međuljudskih odnosa, empatije, vrlo je važno da primarna djetetova okolina koristi priliku za stvaranje odnosa, dozvoli razvoj djetetova temperamenta. Za

suradnju s djetetom i izgradnju odnosa, osobito je važno da se gradi opušten odnos, bez straha i napetosti, jer su strah i napetost reducirajući čimbenici za rad zrcalnih neurona koji su zaslužni za učenje motoričkih i drugih vještina oponašanjem (Velički i Katarinčić, 2014).

Na temelju navedenih saznanja o unutarnjim i vanjskim čimbenicima jezično-komunikacijskog i govornog razvoja, možemo zaključiti kako vanjski čimbenici imaju izrazitu vrijednost za dječji razvoj, ali i za unaprjeđivanje čak i ako postoji određena teškoća. Odgovornost za stvaranje poticajne okoline pripada odraslim ljudima koji okružuju dijete. Prvenstveno su to roditelji/skrbnici, a zatim odgojitelji i stručni suradnici. Odrasle osobe iz djetetove okoline trebaju znati što predstavlja poticajnu okolinu za dijete. Prilikom kreiranja poticajne okoline važno je uvažiti biološke osnove jezično-komunikacijskog i govornog razvoja i stvoriti uvjete za aktivnost djece.

3. USVAJANJE JEZIČNO – KOMUNIKACIJSKIH I GOVORNIH KOMPETENCIJA

Razmatranjem bioloških osnova u razvoju govora davno su se počeli baviti stručnjaci različitih područja, a koji su promatrali razvoj jezika, komunikacije i govora. Ispitivala su se različita stajališta o biološkim osnovama jezično-komunikacijskog i govornog razvoja čovjeka. Neki stručnjaci biološke osnove za jezično-komunikacijski i govorni razvoj promatrali su kroz moguće urođene sposobnosti s kojima se ljudsko biće rađa te se sposobnosti jezika, govora i komunikacije uspješno manifestiraju, neovisno o količini iskustva. Drugi su nešto više pažnje posvetili međuovisnosti različitih sustava u ljudskome tijelu te promatranja jezično-komunikacijskog i govornog razvoja, uzimajući u obzir druge aspekte cjelokupnog razvoja.

„Proučavanje djetetova usvajanja jezika daje uvid u osnove ljudskih mentalnih sposobnosti, pridonosi formalnim modelima jezičnog znanja, preispituje načine na koje djeca uče i odrasli poučavaju te podsjeća na važnost društveno-komunikativne prirode ljudskog postojanja“ (Rice, 1991:83-84). Navedeni citat dokazuje kako su jezično-komunikacijski razvoje te razvoj govora djece, tema koja zanima psihologe, logopede, lingviste, defektologe, pedagoge, antropologe, sociologe i brojne druge. Razlog tome je utkanost komunikacije i govora u svakodnevnom čovjekovom djelovanju.

Autori koji su biološki orijentirani, zagovaraju moć gena, imaju stajalište da su za formiranje jezika zadani genetički spojevi u mozgu koje je bitno samo „uključiti“. Prema toj teoriji za usvajanje je djeci potreban okolinski okidač kao što je ljudski glas. Iako su ovu teoriju mnogi akademski krugovi prihvaćali, poznati lingvist Noam Chomsky ju je popularizirao, tvrdeći da se gramatika usvaja iz genetičkih spojeva i samo se uključi u jednom trenutku razvoja. No ova teorija nije apsolutno prihvaćena, a opovrgnuta je vrlo jednostavnim životnim primjerima, a jedan od takvih je razlike između identičnih blizanaca (Greenspan, Lewis, 2004).

Kako bi se razvio uredan jezično-komunikacijski i govorni razvoj djeteta, važno je da određeni uvjeti budu zadovoljeni, poput biološkog, psihološkog i sociološkog procesa sazrijevanja. Genetika, temperament djeteta te okolina i poticaji kojima je je dijete svakodnevno izloženo čine utjecaje na tempo razvoja djetetova govora (Matijević, 2019).

Važno je zaključiti da postoje različita stajališta o ovisnosti razvoja o unutarnjim i vanjskim čimbenicima. No zasigurno je nužno dječjem razvoju pristupiti integrativno, pa tako i jezično-komunikacijskom i govornom razvoju. Jedan od najvažnijih organa ljudskog tijela jest mozak, čije je funkcije i načine rada potrebno upoznati kako bi se pratio djetetov razvoj. Dosadašnje spoznaje neuroznanosti su vrijedan materijal i u promatranju jezično-govornog dječjeg razvoja.

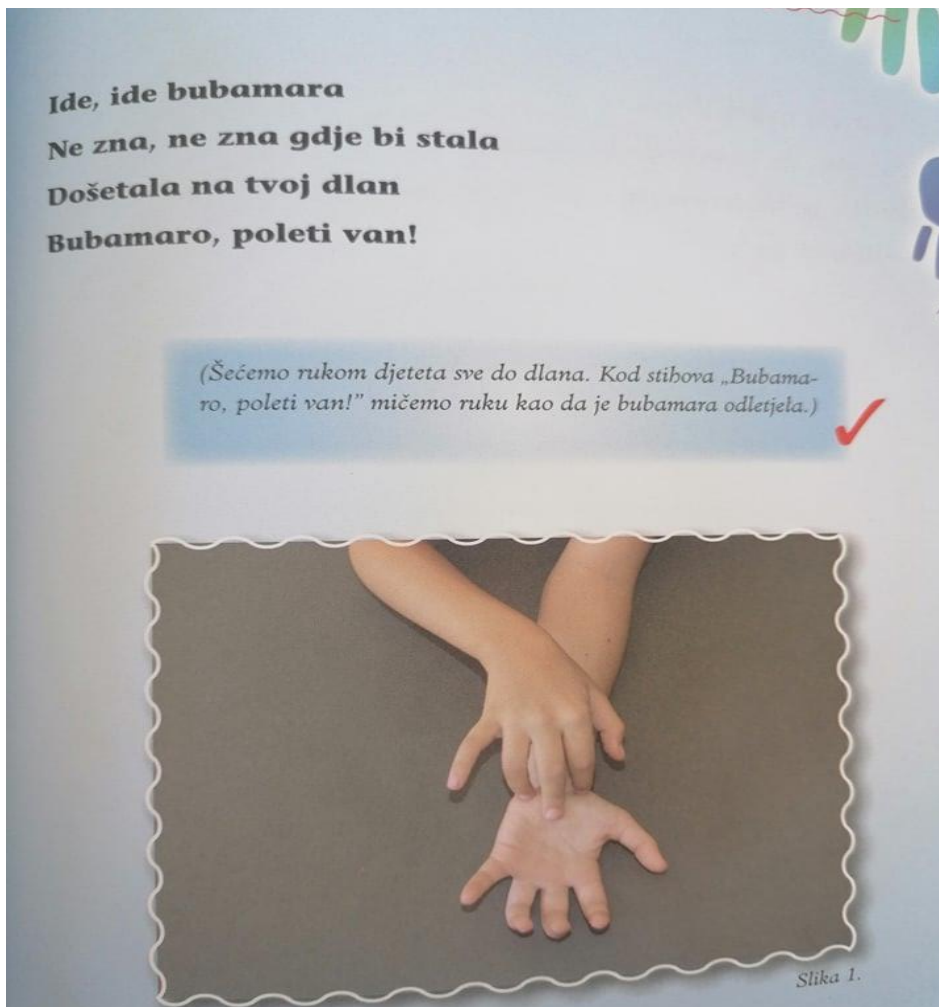
Neuroznanstvenim istraživanjima do sada se dokazalo da je ljudski mozak podložan promjenama zbog svoje plastičnosti, odnosno mogućnosti mijenjanja i strukturalnog i funkcionalnog rasta, a interakcije biologije i iskustva pomažu oblikovati strukturu mozga. Tijekom predškolske dobi mozak je u stanju visoke plastičnosti (Densmore i Bauman, 2014). Dječji mozak kao i drugi organi razvijaju se već u majčinoj utrobi, no rođenjem nastupa razdoblje intenzivnijeg rasta i razvoja. Moždana kora u ovom se razdoblju intenzivno razvija, a odgovorna je za govor. Povezivanje živčanih stanica prisutno je tijekom razvoja u maternici, no nakon rođenja brojni podražaji okoline stanice imaju mogućnost bržeg povezivanja. Veliki broj tih veza nastaje između osmog mjeseca i druge godine života te se povezuju s intenzivnim razvojem govora. Mozak do pete godine života formira 50% sinapsi, do sedme godine 75%, a do dvanaeste godine gotovo 95% sinapsi (Šarić, 2020).

Analizirajući proces razvoja govora, valja uzeti u obzir znanstvene spoznaje o povezanosti pokreta i govora, odnosno povezanosti govora i motorike. Rukama je u ljudskom tijelu povezana sensorika i motorika. Prva istraživanja djece započinje taktilno (opipavanjem prstima) i približavanjem predmeta ustima. Dakle, imenovanju nekog predmeta kod djece, prethodi njegovo opipavanje i dohvaćanje. Važna je i koordinacija ruku sa očima, jer je ljudsko osjetilo vida ono na koje se, s pretpostavkom zdravog razvoja,

čovjek najviše oslanja u svakodnevnom funkcioniranju. Tijekom učenja pisanja primjerice, upravo vidom dobivamo informaciju o pisanju, a slabovidni i slijepi ljudi taktilnim putem. Iz toga je jasno koliko taktilni osjet i osjetilo vida imaju važnu funkciju za percepciju svijeta oko sebe i cjelokupno funkcioniranje ljudskog bića. Da je vid osjetilo na koje se može dijete osloniti tijekom razvoja govora, potkrepljuje činjenica da logopedi u svojim terapijama često upotrebljavaju zrcalo. Suvremena istraživanja poseban naglasak stavljaju na povezanost fine motorike prstiju i govora. Za skladnost pojedinih sustava u ljudskom tijelu potrebna je skladnost pojedinih dijelova mozga. Interes za istraživanje povezanosti govora sa pokretom, pretpostavka je, proizašao zbog znanja da se stanice u mozgu zadužene za govor nalaze na istom mjestu kao i neuroni sustava koji upravljaju pokretom. Uzajamnost govora i pokreta manifestira se već u prvim mjesecima života, pa tako primjerice dijete između šestog i osmog mjeseca života pokazuje motoričku razvijenost gestama, primjerice mahanja, a istodobno se javljaju prve riječi koje imaju isto značenje, na primjer „pa-pa“, koje ukazuju na razvoj govora (Velički i Katarinčić, 2014).

Igre prstima, kao tema, bliske su središnjoj temi neuropsihologije, a to je koordinacija lijeve i desne strane tijela. Ove igre zahtijevaju koordinaciju lijeve i desne ruke na različite načine, određene oblike pokreta, korištenje određenog redoslijeda prstiju, što predstavlja poticaj finomotoričkih radnji koje se vežu kasnije uz predpisačke i predčitalačke sposobnosti djeteta. Pokret vlastitih udova djeci izaziva radost, a tu radost mogu iskušavati igrom prstima (Velički i Katarinčić, 2014). Igre prstima mogu se uvrstiti uz izgovaranje teksta nekih brojalica ili dječje pjesme pučkog izvorišta, takozvanih malešnica. Primjer malešnice uz pokret prstima prikazan je na fotografiji (slika 2).

Slika 2. Primjer igre prstima uz malešnicu

Izvor: Velički, V. i Katarinčić, I. (2014). *Stihovi u pokretu: Malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa:35.

U korištenju igara s prstima, malešnica, brojalica i pjesmica, važno je da aktivnost, kao i sve druge, budu ugodne, da se djecu ne forsira na aktivnost, kako bi ishod aktivnosti bio koristan za dijete. Ovim igrama moguće je prepoznati razinu djetetove samoaktivnosti.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je opisati postupke suvremenog roditelja usmjerene jezično govornom razvoju.

Svrha jest poticanje interesa za ovu temu među roditeljskom populacijom, osvještavanje potrebe za pažljivim odabirom sadržaja i medija za djecu predškolske dobi, te poticanje eventualnog mijenjanja navika.

4.2. Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja je opisati interakcijsko komunikacijski odnos s djetetom u obiteljskom okruženju.

Iz navedenog cilja proizlaze sljedeći zadaci:

Z1: Ispitati interakcijsko komunikacijski odnos roditelj-dijete u funkciji jezično-komunikacijsko govornog razvoja u svakodnevnom obiteljskom okruženju.

Z2: Ispitati dužinu vremena koje djeca provedu uz digitalne medije.

Z3: Ispitati obraćaju li roditelji pažnju na sadržaja ponuđen djeci u putem medija.

Sukladno zadacima, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Roditelji u svakodnevnim aktivnostima posvećuju pažnju (svjesno ili nesvjesno) jezično govornom razvoju djeteta.

H2: Djeca provode u prosjeku više od 2 sata dnevno uz digitalne medije.

H3: Djeci su najčešće ponuđeni sadržaji za koje roditelji smatraju primjerenima.

4.3. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čini 231 roditelj. Uzorak ispitanika je namjeran i stratificiran jer ga čini dio populacije koji su roditelji, odnosno imaju djecu rane i predškolske dobi, a također su sudionici društvene mreže *Facebook* te članovi grupe unutar društvene mreže - „Spas u zadnji čas: tete čuvalice i roditelji koji trebaju čuvanje“.

4.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Istraživanje je kvantitativno, a metoda koja se koristila u ovom istraživanju je metoda ankete, odnosno anketa u užem smislu.

Za istraživanje je konstruirana anketa kojom se ispituju interakcijsko komunikacijski odnos roditelja s djecom u svakodnevnom obiteljskim prilikama. U prvom dijelu ispitivala su se demografska obilježja ispitanika – spol, dob, radni status, stupanj završenog obrazovanja, broj djece, zatim podaci o djetetu - dob djeteta, spol te pohađa li dijete ustanovu predškolskog odgoja i obrazovanja. Za potrebe ovoga istraživanja, dob djece se ispitivala dvjema kreiranim dobnim skupinama. Prva skupina obuhvaća djecu u dobi 0-36 mjeseci, a druga djecu u dobi 37-72 mjeseca. Udio odgovora ispitanika koji imaju djecu u dobi od 0-36 mjeseci nešto je viši od onih koji su naveli dob djeteta 37-72 mjeseca. Drugi dio ankete čine tvrdnje koje se odnose na roditeljsko postupanje u odnosu na dijete. Ispitano je slaganje sa 20 tvrdnji, format odgovora je skala Lickertovog tipa od pet stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 2 – donekle se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – donekle se slažem, 5– u potpunosti se slažem).

Nezavisne varijable u ovom istraživanju su opći podaci o roditelju i djetetu.

Opći podaci o roditelju odnose se na sociodemografske značajke: dob, spol radni status te stupanj završenog obrazovanja.

Opći podaci o djetetu odnose se na dob i spol djeteta.

Zavisna varijabla istraživanja odnosi se na roditeljske postupke i navike u svakodnevnom životu, a tiču se djetetovog jezično – govornog razvoja.

Tijekom travnja i svibnja 2021. godine, anketa je bila dostupna na društvenoj mreži Facebook te određenim grupama unutar navedene društvene mreže, a to su „Spas u zadnji čas: tete čuvalice i roditelji koji trebaju čuvanje“. Anketa je postala aktivna 27. travnja 2021. kada su pozvani roditelji djece u dobi do 6 godina da ispune anketu te je prestala biti aktivna 11. svibnja 2021.

4.5. Etičnost istraživanja

Etičnost istraživanja osigurana je danim jasnim uputama o ispunjavanju ankete koje su bile navedene prije anketnih pitanja. Istaknuto je da je anketa potpuno anonimna i da će sve povratne informacije istraživanja biti korištene u svrhu izrade završnoga rada. Prilikom izrade anketnog upitnika postavljena je opcija prema kojoj čak ni anketar, nema mogućnost doći do podataka o ispitaniku. Ne postoji način kojim bi se otkrili podaci o ispitanicima osim onih podataka koje su sami ispitanici dali. Dana je jasna uputa onoga što se u toj anketi traži od ispitanika, a ispitanici su u bilo kojem trenutku mogli odustati od ispunjavanja ankete.

4.6. Rezultati i rasprava

Rezultati istraživanja podijeljeni su u dva dijela. Prvi dio čine demografski podaci roditelja - spol, dob, radni status, stupanj završenog obrazovanja te broj djece (Graf 1, Graf 2, Graf 3, Graf 4, Graf 5).

Drugi dio rezultata prikazuje podatke o djeci i odgovore slaganja ispitanika s tvrdnjama o roditeljskom postupanju. Prva skupina odgovora odnosi se na podatke o djetetu i tvrdnjama o roditeljskom postupanju, u obiteljima sa jednim djetetom (graf 6, graf 7, graf 8), a drugu skupinu čini slaganje ispitanika sa tvrdnjama (graf 9, graf 10, graf 11, graf 12, graf 13, graf 14, graf 15, graf 16, graf 17, graf 18, graf 19, graf 20, graf 21, graf 22, graf 23, graf 24, graf 25, graf 26, graf 27 i graf 28).

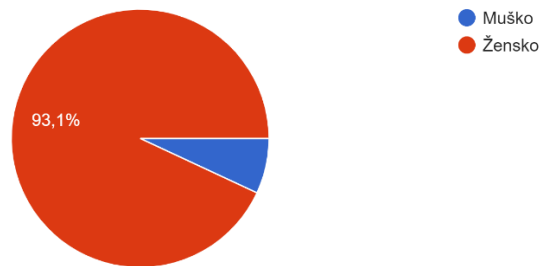
Tablica 1 i Graf 1 prikazuju udio muških i ženskih ispitanika

Tablica 1: Broj ispitanika prema spolu

<i>Spol ispitanika</i>	f	%	UKUPNO
muško	16	6,93	231
žensko	215	93,07	

Graf 1 : Spol ispitanika

231 odgovor

. U ovome istraživanju sudjelovalo je 215 pripadnica ženskog spola (93,1%) te 16 pripadnika muškog spola (6,9%). Jedna od prepreka tijekom online anketiranja roditeljske populacije jest zahtjevnost u dobivanju odgovora očeva. Jedan od mogućih razloga je taj što je ženski spol otvoreniji za razgovore o roditeljskim temama, a i mnogo je više prisutnih portala na internetu i grupa na društvenim mrežama na kojima se razmjenjuju majčinska iskustva.

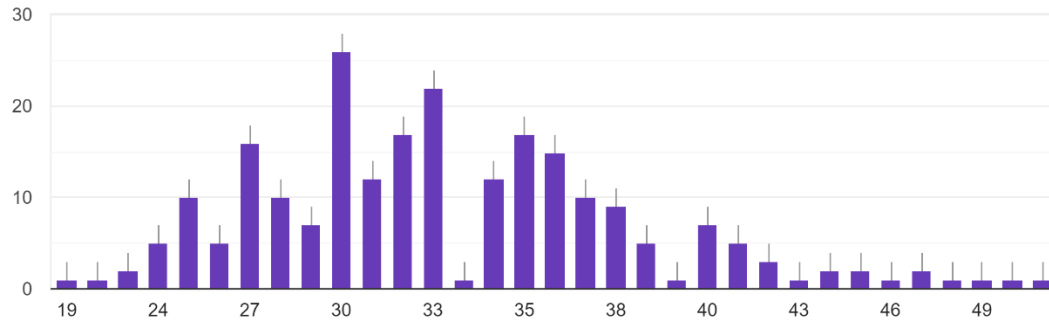
Tablica 2 i Graf 2 prikazuju dob ispitanika.

Tablica 2: Dob ispitanika

<i>Dob ispitanika</i>	f	%	UKUPNO
18-40	205	88,74	231
40 i više	26	11,26	

Graf 2: Dob ispitanika

231 odgovor

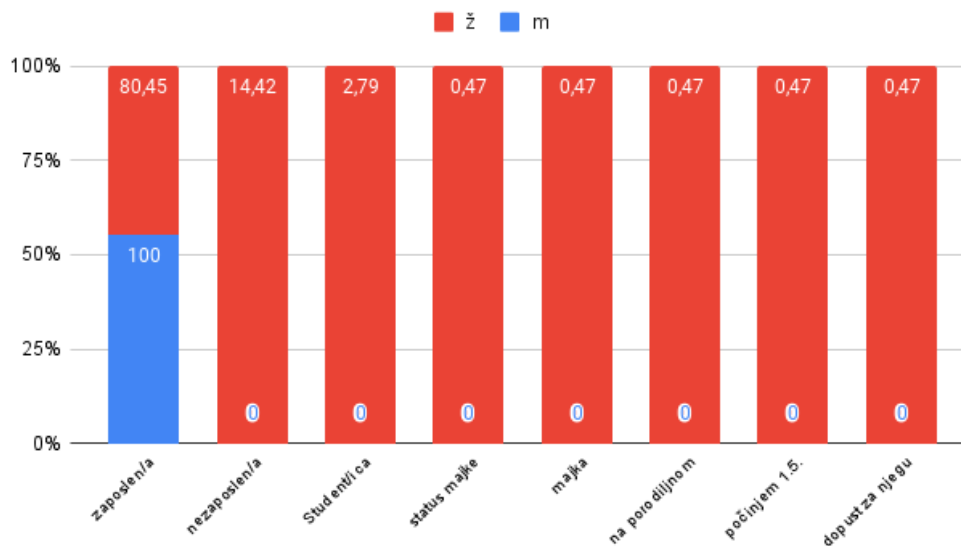
U uzorku ispitanika sudjelovali su roditelji u rasponu dobi od 19 do 60 godina. Prosječna dob ispitanika je 33 godine.

Tablica 3 i Graf 3 prikazuju radni status ispitanika.

Tablica 3: Radni status ispitanika

<i>Radni status ispitanika</i>	f		%		UKUPNO
	m	ž	m	ž	N
zaposlen/a	16	173	100	80,45	189
nezaposlen/a	0	31	0	14,42	31
Student/ica	0	6	0	2,79	6
status majke odgojitelja	0	1	0	0,47	1
majka	0	1	0	0,47	1
na porodiljnom	0	1	0	0,47	1
počinjem 1.5.	0	1	0	0,47	1
dopust za njegu djeteta s teškoćama	0	1	0	0,47	1

Graf 3: Radni status ispitanika

Na pitanje o radnom statusu ispitanika dobiven je sljedeći rezultat: od 231 ispitanika, 189 je zaposleno (81,8%), 31 nezaposlen (13,4%), 6 ispitanika navelo je svoj status studenta (2,6%), 1 status majke odgojitelja (0,4%), 1 ispitanica je na pitanje o radnom statusu odgovorila da je majka (0,4%), 1 ispitanica novela je porodiljni dopust kao trenutni radni status (0,4%), 1 ispitanica navela je dopust za njegu djeteta s poteškoćom (0,4%) te je jedna ispitanica navela da je u iščekivanju početka radnog odnosa (0,4%). Svi pripadnici muškog spola su zaposleni, no ovoliki postotak zaposlenosti sveukupno, potvrđuje veću jednakost položaja muškaraca i žena po pitanju zaposlenosti, što i jest donekle odlika suvremenih obitelji. No isto tako, unatoč tome što postoji mogućnost da i muškarac koristi porodiljni dopust ili ima ulogu oca odgojitelja, takav odgovor o statusu zaposlenja podnesle su samo pripadnice ženskoga spola. To može biti pokazatelj da je u našem društvu još uvijek izražena uloga muškarca kao primarnog hranitelja obitelji.

Početakom devedesetih godina 20. stoljeća većina europskih zemalja uvela je pravo korištenja porodiljnog dopusta očevima, čiju su važnost argumentirali dobrobitima za

djecu zbog veće emocionalne uključenosti očeva tijekom djetetova odrastanja te potrebom unapređenja položaja žena na tržištu rada. U Hrvatskoj ova europska direktiva isprva nije bila potpuno podržana, zbog tradicionalnog društvenog shvaćanja očeve uloge. Na pitanje o razlozima ne korištenja prava na dopust, očevi u Hrvatskoj naveli su strah od gubitka posla te ne razumijevanje poslodavca (Dobrotić i Varga, 2018).

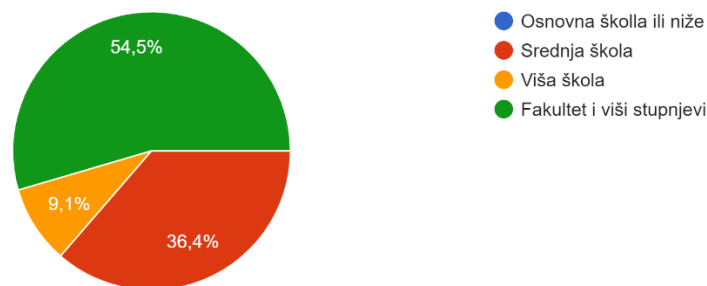
Tablica 4 i Graf 4 prikazuju podatke o stupnju završenog obrazovanja ispitanika.

Tablica 4: stupanj završenog obrazovanja ispitanika

<i>Stupanj završenog obrazovanja</i>	ispitanici		N
	f	%	
Osnovna škola ili niže	0	0	231
Srednja škola	84	36,4	
Viša škola	21	9,1	
Fakultet i viši stupnjevi	126	54,5	

Graf 4: stupanj završenog obrazovanja ispitanika

231 odgovor

Od ukupnog broja ispitanika, 126 je za stupanj završenog obrazovanja navelo fakultet i više stupnjeve (54,5%), 21 je ispitanik navodi višu školu kao završeni stupanj obrazovanja (9,1%), te preostalih 84 ispitanika navodi srednju školu kao stupanj

završenog obrazovanja (36,4%). Niti jedan ispitanik nije naveo srednju školu kao najviši stupanj završenog obrazovanja.

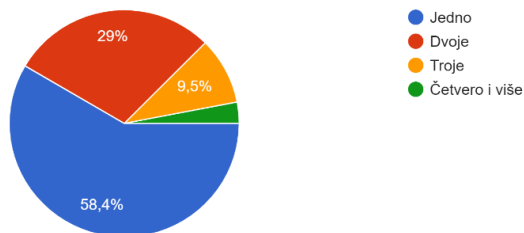
Tablica 5 i Graf 5 prikazuju odgovore na pitanje o broju djece.

Tablica 5: Boj djece

<i>Broj djece</i>	ispitanici		N
	f	%	
jedno	135	58,4	231
dvoje	67	29	
troje	22	9,5	
četvero i više	7	3	

Graf 5: Broj djece

231 odgovor

135 ispitanika je odgovorilo da ima jedno dijete (58,4%), 67 je odgovorilo da ima dvoje djece (29%), 22 ispitanike odgovorilo da ima troje djece 9,5% te je 7 navelo da ima četvero i više djece (3%).

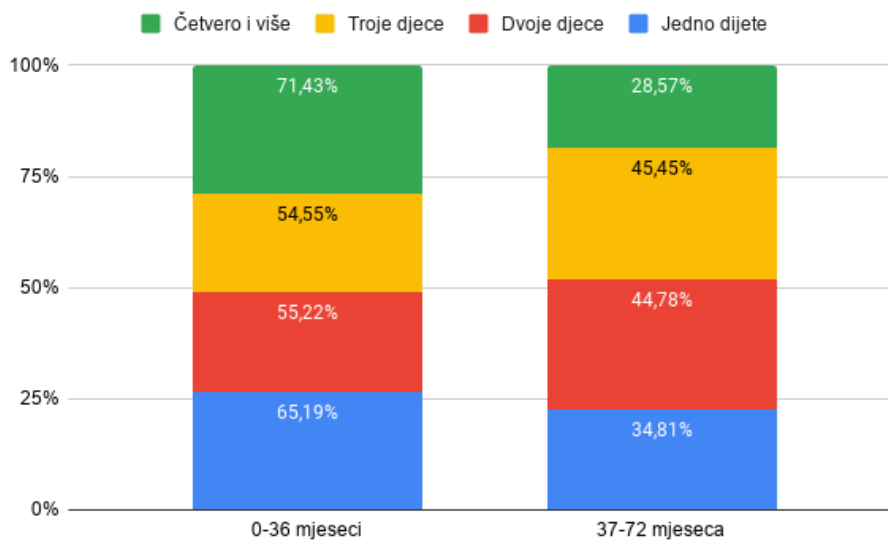
Zanimljivo je da su majke koje su navele da imaju četvero i više djece, njih, prethodno navele srednju školu kao završeni stupanj obrazovanja. Podatak dobiven anketom, o prevladavanju obitelji sa jednim djetetom, podudara se sa podacima iz Državnog zavoda za statistiku u Hrvatskoj, u kojima prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine prema kojima u Hrvatskoj najviše obitelji ima jedno dijete (435.192), dok je broj obitelji s dvoje djece (319.658), potom je broj obitelji s troje ili više djece (112.830) (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2013.).

Tablica 6 i Graf 6 prikazuju podatke o dobi djece. Za potrebe ovog istraživanja, rezultati u dobi podijeljeni su u 2 dobne skupine, odnosno 0-36 mjeseci kao prva dobna skupina te 37-72 kao druga dobna skupina. Odgovori ispitanika u ovoj i svim sljedećim tablicama, kategorizirani su prema prethodno navedenom broju djece u obitelji.

Tablica 6: dob djece

<i>Dob djece</i>	0-36 mjeseci		37-72 mjeseca		N
	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	88	65,19	47	34,81	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	37	55,22	30	44,78	67
Ispitanici koji imaju troje djece	12	54,55	10	45,45	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	5	71,43	2	28,57	7

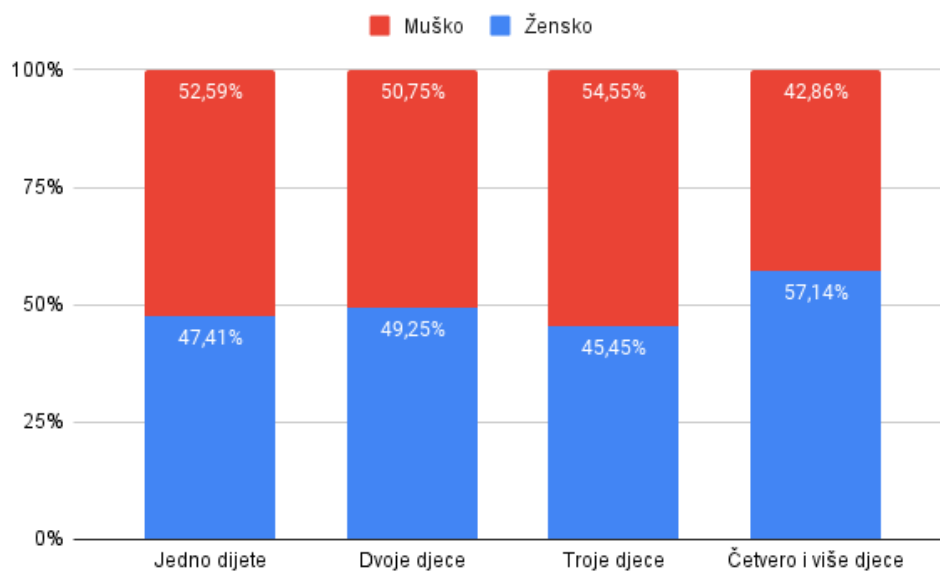
Graf 6: Dob djece.

Tablica 7: Spol djece.

<i>Spol djece</i>	muško		žensko		N
	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	71	52,59	64	47,41	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	34	50,75	33	49,25	67
Ispitanici koji imaju troje djece	12	54,55	10	45,45	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	3	42,86	4	57,14	7

Graf 7: Spol djece.

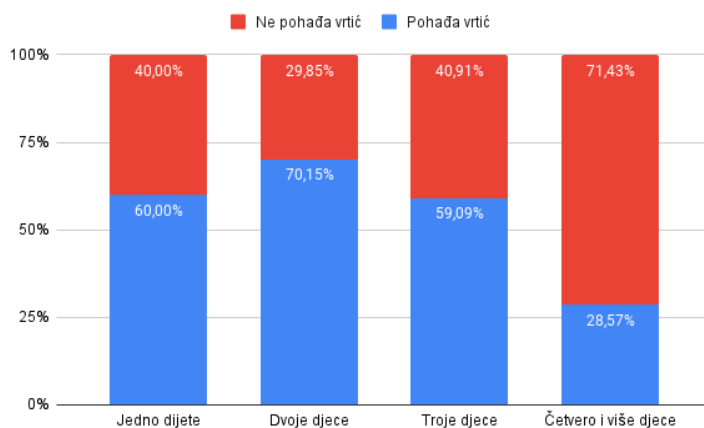
Odgovori o spolu djeteta približno su podjednaki, odnosno približno je jednak broj djevojčica i dječaka čiji su roditelji bili sudionici istraživanja, a prikazuju ih tablica 7 i Graf 7.

Tablica 8 i Graf 8 prikazuju odgovore roditelja o tome pohađa li dijete vrtić.

Tablica 8: Pohadanje vrtića

<i>Pohadanje vrtića</i>	Pohađa vrtić		Ne pohađa vrtić		N
	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	81	60,00	54	40,00	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	47	70,15	20	29,85	67
Ispitanici koji imaju troje djece	13	59,09	9	40,91	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	2	28,57	5	71,43	7

Graf 8 : Pohadanje vrtića

Odgovori su raznoliki, pa tako primjerice ispitanici koji imaju jedno dijete, od ukupno 135, njih 81 je odgovorilo da dijete pohađa vrtić (60%). Ispitanici koji su naveli da imaju dvoje djece, od ukupnih 67, njih 47 navelo je da dijete pohađa vrtić (70,15%). Ispitanici koju su naveli da imaju troje djece, od ukupnih 22, 13 je odgovorilo da dijete pohađa vrtić (59,09%). Od ukupno 7 ispitanika koji su naveli da imaju četvero i više djece, dvoje je odgovorilo da dijete pohađa vrtić (28,57%). Iz ovakvog rezultata može se pretpostaviti kako broj djece u obitelji može biti čimbenik koji utječe na roditeljsku odluku

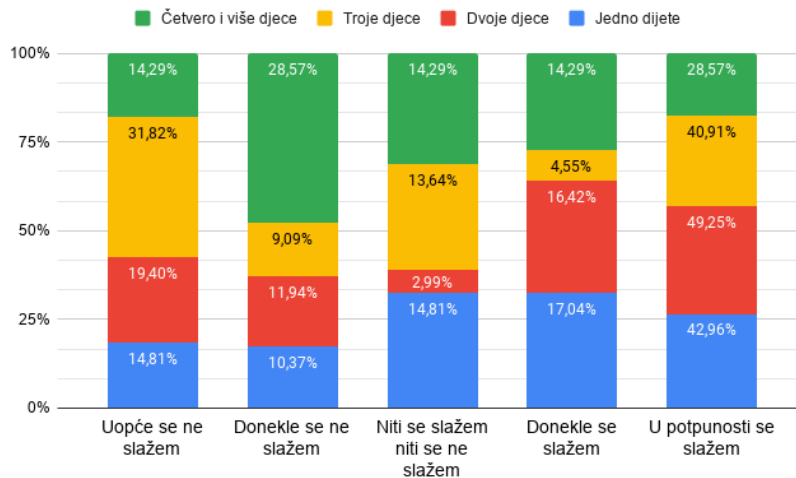
o upisu djeteta u vrtić. Roditelji sa više od dvoje djece u anketi su dali informacije o najmlađem djetetu u obitelji, obzirom da je pretpostavka da roditelji ne rade velike razlike u odgoju djece. Također jedan od razloga za ovakvo određivanje načina ispunjavanja ankete jest taj što se istraživanje provodilo online te su ispitanici imali pravo u bilo kojem trenutku odustati od ispunjavanja. Da im se ponudio način da ispunjavaju anketu tako da odgovaraju na pitanja i tvrdnje za svako dijete posebno, pretpostavka je da bi ispitanici u jednom trenutku odustali od ispunjavanja jer bi takav način iziskivao više vremena za rješavanje. Ovakav rezultat također može navesti na nekoliko različitih razmišljanja i pretpostavki. Jedna pretpostavka može biti da svjesnost o dobrobiti pohađanja predškolske ustanove za dijete nije dovoljno implementirana u društvo. Druga može biti da upis u vrtić nije dostupan svakom djetetu, čemu uzrok može biti nedostatak kapaciteta i zaposlenog stručnog kadra u vrtićima u Hrvatskoj ili pak slabija platežna moć Hrvatskih obitelji, a vrtići nisu u svim gradovima besplatni ili sufinancirani.

Tablica 9 i Graf 9 prikazuju rezultate slaganja s tvrdnjom „Smatram da još uvijek ne moram biti zabrinut/a o djetetovom govorno-jezičnome razvoju, s obzirom na djetetovu dob.

Tablica 9: Tvrdnja 1: Smatram da još uvijek ne moram biti zabrinut/a o djetetovom govorno-jezičnome razvoju, s obzirom na djetetovu dob.

<i>Smatram da još uvijek ne moram biti zabrinut/a o djetetovom govorno-jezičnome razvoju, s obzirom na djetetovu dob</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	20	14,81	14	10,37	20	14,81	23	17,04	58	42,96	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	13	19,40	8	11,94	2	2,99	11	16,42	33	49,25	67
Ispitanici koji imaju troje djece	7	31,82	2	9,09	3	13,64	1	4,55	9	40,91	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	1	14,29	2	28,57	1	14,29	1	14,29	2	28,57	7

Graf 9: Tvrđnja 1: Smatram da još uvijek ne moram biti zabrinut/a o djetetovom govorno-jezičnome razvoju, s obzirom na djetetovu dob.

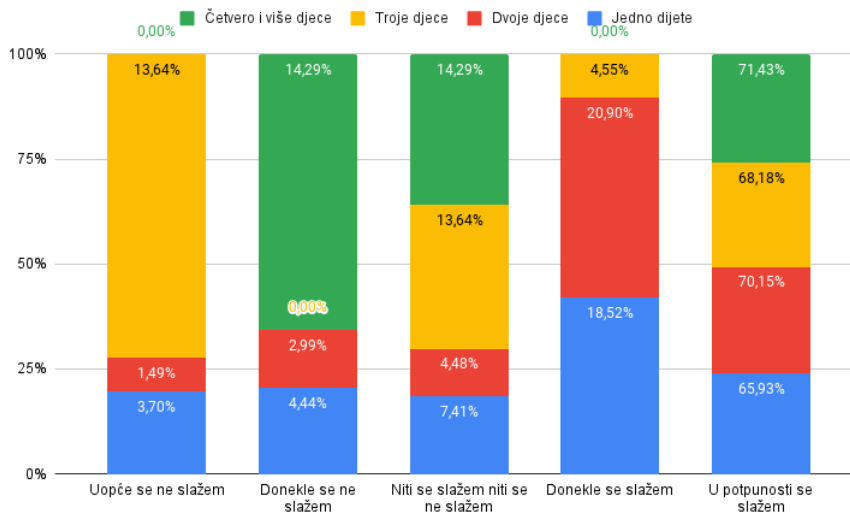
Viši postotak slaganja s ovom tvrdnjom pripada odabiru odgovora potpunog i djelomičnog ne slaganja sa ovom tvrdnjom. Ovakav rezultat može se pripisati tome da je većina ispitanika za djetetovu dob navela 0-36 mjeseci. No isto tako, ovaj rezultat može potaknuti na razmišljanje o tome koliko roditelji dijete smatraju kompetentnim bićem i kolika oni očekivanja imaju od vlastitog djeteta po pitanju jezično-komunikacijskog i govornog razvoja.

Tablica 10 i Graf 10 prikazuju rezultate slaganja s tvrdnjom „Obraćam pažnju na sadržaj na TV-u ili radiju kojem dijete izlažem svakodnevno“

Tablica 10: Tvrđnja 2: Obraćam pažnju na sadržaj na TV-u ili radiju kojem dijete izlažem svakodnevno.

Obraćam pažnju na sadržaj na TV-u ili radiju kojem dijete izlažem svakodnevno.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	5	3,70	6	4,44	10	7,41	25	18,52	89	65,93	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	1	1,49	2	2,99	3	4,48	14	20,90	47	70,15	67
Ispitanici koji imaju troje djece	3	13,64	0	0,00	3	13,64	1	4,55	15	68,18	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	0	0,00	1	14,29	1	14,29	0	0,00	5	71,43	7

Graf 10: Tvrdnja 2: Obraćam pažnju na sadržaj na TV-u ili radiju kojem dijete izlažem svakodnevno.

Najviši postotak slaganja pripada odgovorima „Donekle se slažem“ i „U potpunosti se slažem“ što označava visok stupanj slaganja sa hipotezom 3, koja glasi da su djeci najčešće ponuđeni sadržaji za koje roditelji smatraju primjerenima.

Mediji mogu imati pozitivan i negativan utjecaj na razvoj jezika, a roditelji odlučuju kojoj vrsti će medija i sadržaja dijete biti izloženo i u kojoj mjeri. Roditelj je dužan poznavati medije koji djetetu pružaju edukativno iskustvo te kontrolirati kojim će medijima dijete biti izloženo (Apel i Masterson, 2004).

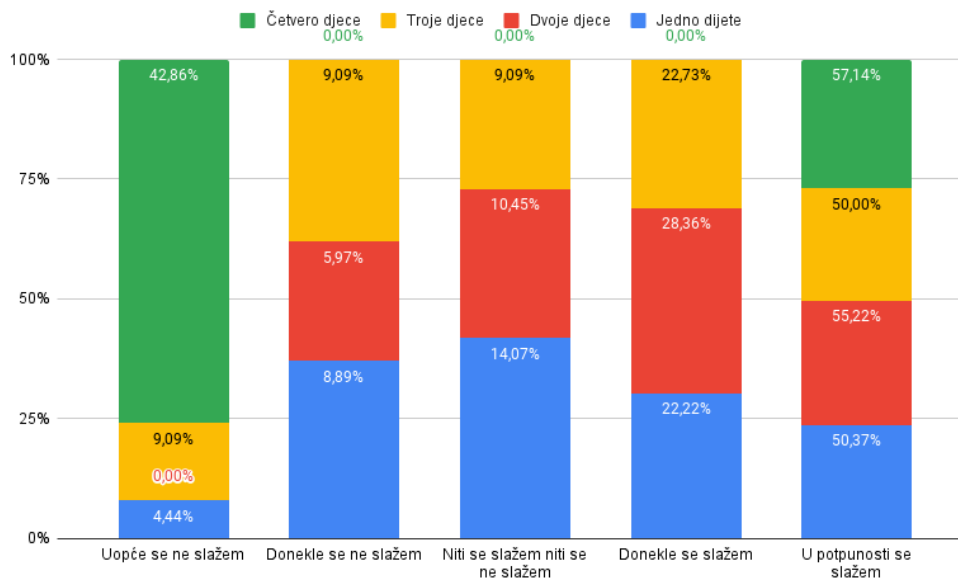
Naravno, neizostavna komponenta u djetinjstvu je zabava, radost i dječja razigranost, što je često primjetno da razne dječje pjesmice sa video sadržajem koje se nude na TV programima, izazivaju osjećaj radosti i zabave, a nemaju nužno istaknut edukativni karakter. Želi se istaknuti da odabir sadržaja na medijima ne mora nužno biti primjerice znanstvenog sadržaja prilagođenog djeci, no valja obraćati pažnju na sadržaje koji možda prikazuju agresivnosti, nasilje i nepoželjne oblike ponašanja, obzirom da djeca oponašaju viđeno.

Tablica 11 i Graf 11 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Prije spavanja djetetu pjevušim razne pjesmice ili pričam priče. Slaganje sa ovom tvrdnjom ispitivalo se zbog spoznaja o važnosti kreativnosti i mašte u razvoju govora kod djece.

Tablica 11: Tvrdnja 3: Prije spavanja djetetu pjevušim razne pjesmice ili pričam priče.

<i>Prije spavanja djetetu pjevušim razne pjesmice ili pričam priče.</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	6	4,44	12	8,89	19	14,07	30	22,22	68	50,37	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	0	0,00	4	5,97	7	10,45	19	28,36	37	55,22	67
Ispitanici koji imaju troje djece	2	9,09	2	9,09	2	9,09	5	22,73	11	50,00	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	3	42,86	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	57,14	7

Graf 11: Tvrdnja 3: Prije spavanja djetetu pjevušim razne pjesmice ili pričam priče.

Pričanje priča i pjevanje pjesmica može imati pozitivan utjecaj na bogaćenje rječnika, razvoj mašte i kreativnosti nadovezujući se na priče ili pjesmice koje roditelji interpretiraju djeci.

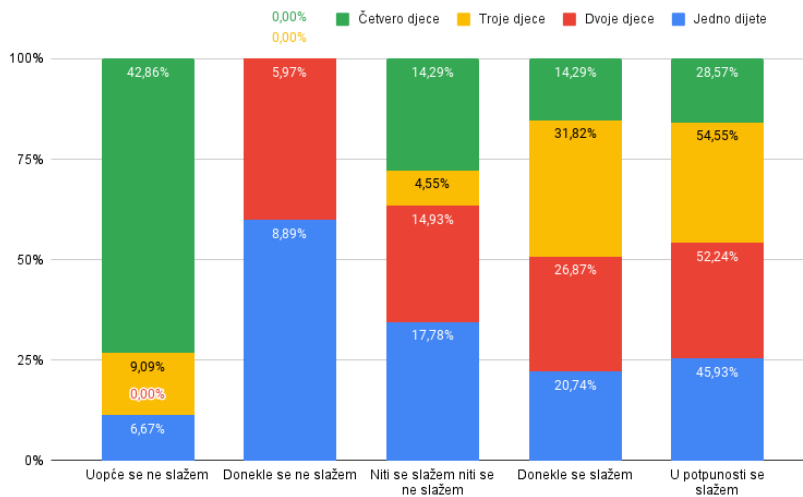
Tek 50,37% ispitanika koji imaju jedno dijete navelo je da se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom te 22% da se donekle slaže s ovom tvrdnjom. Ispitanici sa dvoje djece u potpunosti se slažu s ovom tvrdnjom u postotku 58,22% te se donekle slaže 28,36% ispitanika. U postotku 50% ispitanika koji ima troje djece se u potpunosti slaže s tvrdnjom te 22,73% se donekle slaže s tvrdnjom. Ispitanici sa četvero i više djece u postotku 57,14% se u potpunost slaže s tvrdnjom, dok odgovor „donekle se slažem“ nije odabrao niti jedan ispitanik. Najmanje slaganje s tvrdnjom pokazali su roditelji koji su naveli da imaju četvero i više djece. Jedna od pretpostavki je da razlog tome može biti veća potreba za pridavanjem pažnje svoj djeci u obitelji jednako te ritual uspavlivanja najmlađeg djeteta može biti kraći i ne dosljedan. Također ne znamo dob starije djece u obitelji, a postoji mogućnost da starija djeca u višečlanim obiteljima preuzimaju neke uloge roditelja.

Tablica 12 i Graf 12 prikazuju slaganje ispitanika sa tvrdnjom „prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.“

Tablica 12: Tvrdnja 4: Prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.

<i>Prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	9	6,67	12	8,89	24	17,78	28	20,74	62	45,93	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	0	0,00	4	5,97	10	14,93	18	26,87	35	52,24	67
Ispitanici koji imaju troje djece	2	9,09	0	0,00	1	4,55	7	31,82	12	54,55	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	3	42,86	0	0,00	1	14,29	1	14,29	2	28,57	7

Graf 12: Tvrdnja 4: Prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.

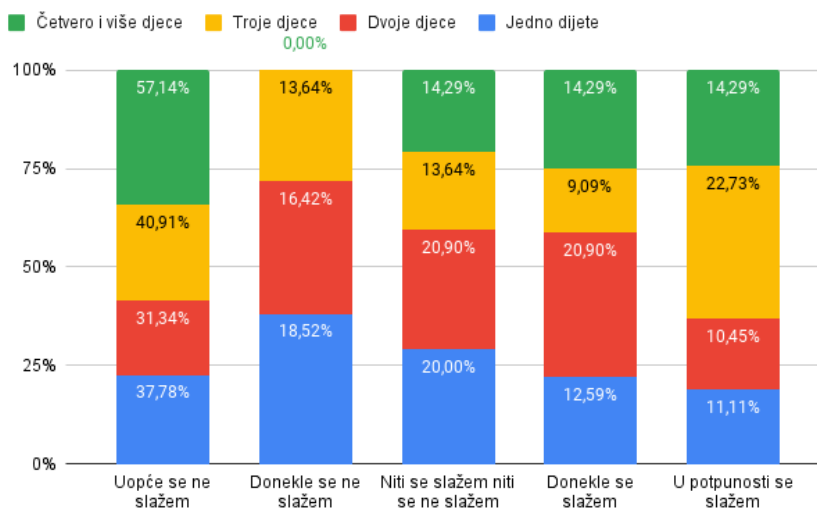
Obzirom da je tvrdnja vrlo slična prethodnoj i rezultati su vrlo slični. Ponovno roditelji sa četvero i više djece pokazuju najmanje slaganje s ovom tvrdnjom. Obzirom da je u radu istaknuta dobrobit čitanja priča i slikovnica djeci, može se zaključiti da od ukupnog broja ispitanika, gotovo polovica ispitanika iskazalo je da ova aktivnost nije dovoljno prisutna u njihovom svakodnevnom procesu odgajanja djece.

Tablica 13 i Graf 13 prikazuje slaganje ispitanika sa tvrdnjom „Prije spavanja dijete gleda crtani film ili druge sadržaje (TV/tablet/mobitel)“.

Tablica 13: Tvrdnja 5: Prije spavanja dijete gleda crtani film ili druge sadržaje (TV/tablet/mobitel)

Prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	51	37,78	25	18,52	27	20,00	17	12,59	15	11,11	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	21	31,34	11	16,42	14	20,90	14	20,90	7	10,45	67
Ispitanici koji imaju troje djece	9	40,91	3	13,64	3	13,64	2	9,09	5	22,73	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	0	0,00	1	14,29	1	14,29	1	14,29	7

Graf 13: Tvrdnja 5: Prije spavanja dijete gleda crtani film ili druge sadržaje (TV/tablet/mobitel)

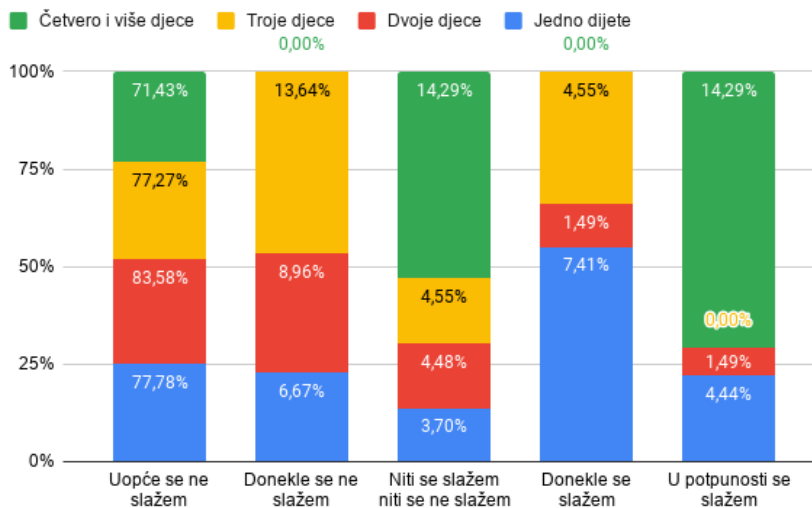
Od ukupno 135 ispitanika koji imaju jedno dijete, 51 je naveo odgovor „Uopće se ne slažem“ (37,78%) te je 25 odabralo odgovor „donekle se ne slažem“ (18,52%). Od ukupno 67 ispitanika koji su naveli da imaju dvoje djece, 21 je naveo odgovor „Uopće se ne slažem“ (31,34%), a 11 „donekle se ne slažem“ (16,42%). Od ukupno 22 ispitanika koji su naveli da imaju troje djece, 9 je naveo odgovor „Uopće se ne slažem“ (40,9%), a 3 „donekle se ne slažem“ (13,64%) te od ukupno 7 ispitanika koji su naveli da imaju četvero i više djece, 4 je odabralo odgovor „uopće se ne slažem“ (57,14%), dok odgovor „donekle se ne slažem“ nije izabrao niti jedan ispitanik. Ovakav rezultat ukazuje na prevladavanje ne slaganje sa ovom tvrdnjom. Zanimljivo je da se uvelike razlikuju rezultati ovog istraživanja i istraživanja Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017) o predškolskoj djeci, čiji su rezultati prikazali da 90% djece prije spavanja provode vrijeme ispred ekrana (Đapić i sur., 2020). Istraživanja koja ispituju slaganje sa ovakvim tvrdnjama, zasigurno bi bila vjerodostojnija kada ne bi isključivo roditelji odgovarali na ova pitanja već i djeca, no sa djecom vrlo rane dobi to nije u potpunosti izvedivo.

Tablica 14 i Graf 14 prikazuju slaganje roditelja s tvrdnjom „U automobilu smo osigurali tablet kako bi dijete za vrijeme vožnje imalo zanimaciju“.

Tablica 14: Tvrdnja 6: U automobilu smo osigurali tablet kako bi dijete za vrijeme vožnje imalo zanimaciju.

U automobilu smo osigurali tablet kako bi dijete za vrijeme vožnje imalo zanimaciju.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	105	77,78	9	6,67	5	3,70	10	7,41	6	4,44	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	56	83,58	6	8,96	3	4,48	1	1,49	1	1,49	67
Ispitanici koji imaju troje djece	17	77,27	3	13,64	1	4,55	1	4,55	0	0,00	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	5	71,43	0	0,00	1	14,29	0	0,00	1	14,29	7

Graf 14: Tvrdnja 6: U automobilu smo osigurali tablet kako bi dijete za vrijeme vožnje imalo zanimaciju.

Od 135 ispitanika koji su naveli da imaju jedno dijete, 105 ispitanika je odabralo odgovor „uopće se ne slažem“ (77,78%). Od 67 ispitanika koji su naveli da imaju dvoje djece, 56 odabralo je odgovor „uopće se ne slažem“ (83,58%). Od 22 ispitanika koji su

naveli da imaju troje djece, 17 je izabralo odgovor „uopće se ne slažem“ (77,27%). Od ukupno 7 ispitanika koji su naveli da imaju četvero i više djece, 5 je odabralo odgovor „uopće se ne slažem“ (71,43%). Ovaj rezultat pokazuje većinsko ne slaganje s tvrdnjom.

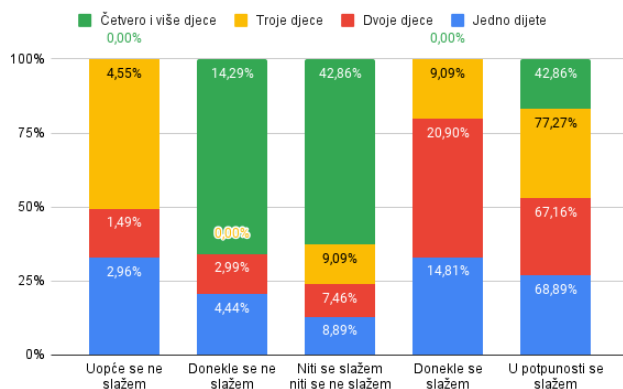
U suvremenom svijetu odvajanje djece od modernih tehnologija nije ispravan način, no isto tako valja znati odrediti granicu korištenja. Motiv za ispitivanje ove tvrdnje saznanje je da i ovaj oblik izlaganja djece digitalnim medijima postoji, a duže vožnje automobilom često predstavljaju izazov za djecu i roditelje, zbog pojave dječje dosade te ponekad roditelji posežu za ovim načinom „zabavljanja“ djeteta.

Tablica 15 i Graf 15 prikazuju slaganje roditelja s tvrdnjom „Koristim igre s rukama s djetetom uz izgovaranje pjesmice ili brojalice (npr. tašun tašun tanana).“

Tablica 15: Tvrdnja 7: Koristim igre s rukama s djetetom uz izgovaranje pjesmice ili brojalice (npr. Tašun tašun tanana)

<i>Koristim igre s rukama s djetetom uz izgovaranje pjesmice ili brojalice (npr. Tašun tašun tanana)</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	4	2,96	6	4,44	12	8,89	20	14,81	93	68,89	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	1	1,49	2	2,99	5	7,46	14	20,90	45	67,16	67
Ispitanici koji imaju troje djece	1	4,55	0	0,00	2	9,09	2	9,09	17	77,27	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	0	0,00	1	14,29	3	42,86	0	0,00	3	42,86	7

Graf 15: Tvrdnja 7: Koristim igre s rukama s djetetom uz izgovaranje pjesmice ili brojalice (npr. Tašun tašun tanana)

Više od 50% ispitanika odabralo je odgovor „U potpunosti se slažem“. Narodne brojalice ili takozvane malešnice, pokazale su se kao izvrstan alat u radu s djecom, naročito kada se uz njih koriste igre prstima. Njihova dobrobit potkrijepljena je znanstvenim spoznaja o povezanosti fine motorike i razvoja, zbog bliske smještenosti centara za pokret i govor u mozgu. Naime znanstvenici su proučavajući razvoj dječjega živčanog sustava, spoznali stimulativnu funkcije ruke u razvoju govora. Istraživanjem značajnog broja djece dobivena je spoznaja da kada razvoj pokreta prstiju odgovara dobi, razvoj govora je također uredan. Isto tako i kada razvoj fine motorike zaostaje, najčešće i razvoj govora zaostaje (Rožman, 2014).

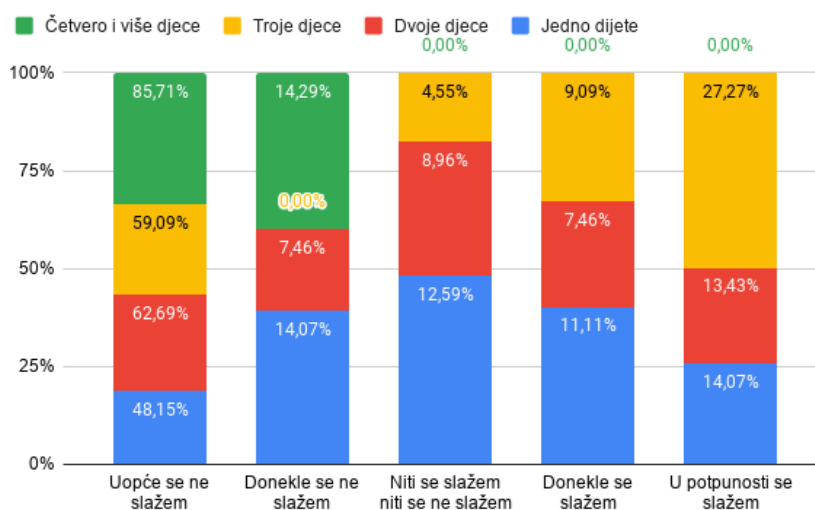
Tablica 16: Tvrdnja 8: Osigurali smo i koristimo električnu ljuľjačku/njihalicu za dijete koja ima mogućnost reproduciranja glazbe i vibracija.

Osigurali smo i koristimo električnu ljuľjačku/njihalicu za dijete koja ima mogućnost reproduciranja glazbe i vibracija	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	65	48,15	19	14,07	17	12,59	15	11,11	19	14,07	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	42	62,69	5	7,46	6	8,96	5	7,46	9	13,43	67
Ispitanici koji imaju troje djece	13	59,09	0	0,00	1	4,55	2	9,09	6	27,27	22

Ispitanici koji imaju četvero i više djece	6	85,71	1	14,29	0	0,00	0	0,00	0	0,00	7
--	---	-------	---	-------	---	------	---	------	---	------	---

Tablica 16 i Graf 16 prikazuju slaganje ispitanika sa tvrdnjom „Osigurali smo električnu ljuľjačku/njihalicu za dijete koja ima mogućnost reproduciranja glazbe i vibracija.

Graf 16: Tvrdnja 8: Osigurali smo i koristimo električnu ljuľjačku/njihalicu za dijete koja ima mogućnost reproduciranja glazbe i vibracija.

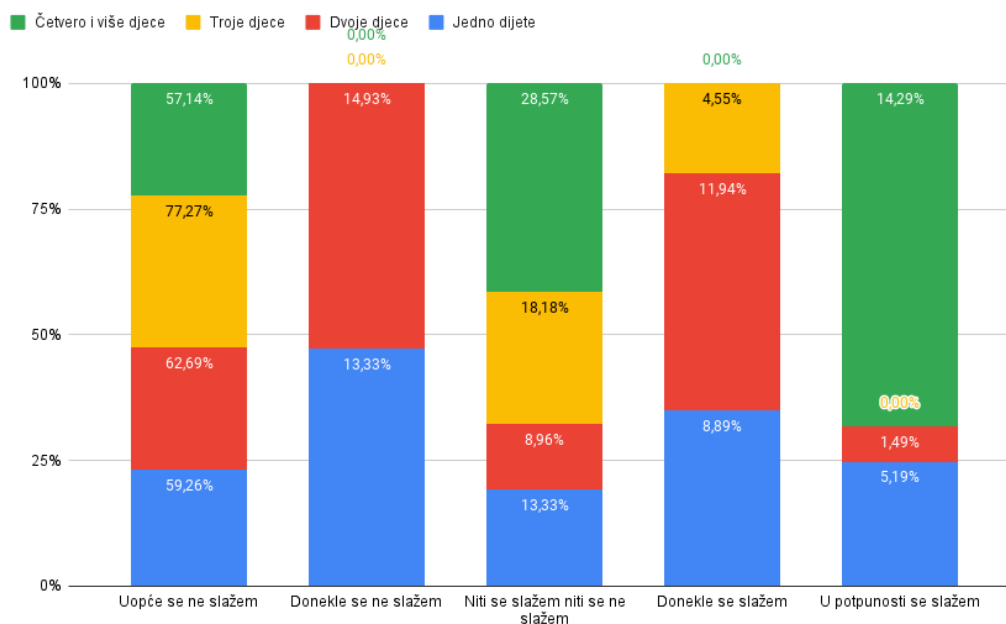
U najvećem postotku su ispitanici odabrali odgovor „Uopće se ne slažem“. Najveće neslaganje sa tvrdnjom pokazali su roditelji sa četvero i više djece, čiji su svi odgovori uvršteni u potpuno i djelomično neslaganje. Pretpostavlja se da je razlog tome međusobna interakcija među braćom i sestrom koji mogu ako su stariji pomagati roditeljima u obavezama prema najmlađem djetetu u obitelji. Prednost korištenja ovakvih izuma za djecu argumentira se da glazba i /ili vibracije koje njihalica može reproducirati izazivaju osjećaj ugone i zadovoljstva kod djeteta. Također pomagalo su koje roditeljima olakšava obavljanje svakodnevnih kućanskih poslova, dok njihalica mijenja roditeljsko naručje. Ipak važno je napomenuti da djetetova interakcija sa živim bićima te slobodno istraživanje okoline, boraveći primjerice na prostirci, čine nezamjenjiva iskustva za dijete tijekom razvoja, a nužni su za zdrav razvoj.

Tablica 17 i Graf 17 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Prilikom hranjenja djeteta koristim TV/tablet/mobitel do dijete jede kako bi bilo mirno“.

Tablica 17: Tvrdnja 9: Prilikom hranjenja djeteta koristim TV/tablet/mobitel dok dijete jede kako bi bilo mirno.

Prilikom hranjenja djeteta koristim TV/tablet/mobitel dok dijete jede kako bi bilo mirno.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	80	59,26	18	13,33	18	13,33	12	8,89	7	5,19	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	42	62,69	10	14,93	6	8,96	8	11,94	1	1,49	67
Ispitanici koji imaju troje djece	17	77,27	0	0,00	4	18,18	1	4,55	0	0,00	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	0	0,00	2	28,57	0	0,00	1	14,29	7

Graf 17: Tvrdnja 9: Prilikom hranjenja djeteta koristim TV/tablet/mobitel dok dijete jede kako bi bilo mirno.

S ovom tvrdnjom se više od 55% ispitanika u potpunosti ne slaže. Motiv za ispitivanje ove tvrdnje u istraživanju bila je svakodnevna pojava u parkovima, kafićima, restoranima, kako djeca konzumirajući hranu gledaju u dostupne im ekrane, a za taj postupak roditelji kao argument navode da je onda dijete mirno.

Uspoređujući ove rezultate sa rezultatima Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017) u kojem se također ispitivalo koriste li djeca digitalne medije za vrijeme obroka, jedno od deset djece koristi digitalne medije za vrijeme obroka često ili uvijek.

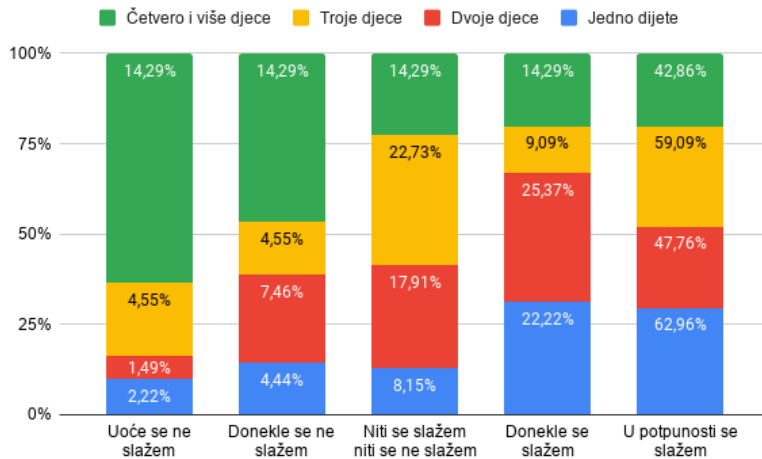
Ovakav rezultat istraživanja provedenog u sklopu ovoga rada, može ukazivati neiskrenost ispitanika u odgovaranju ili pak sve veća osviještenost o štetnosti korištenja digitalnih medija za vrijeme obroka.

Tablica 18 i Graf 18 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Tijekom odijevanja djeteta i obavljanja dnevnih aktivnosti, verbaliziram svoju radnju (npr.: Sada oblačimo lijevu nogu; sada idemo u kuhinju i sl.)“.

Tablica 18: Tvrdnja 10: Tijekom odijevanja djeteta i obavljanja dnevnih aktivnosti, verbaliziram svoju radnju (npr. sad oblačimo lijevu nogu; sada idemo u kuhinju i sl.)

<i>Tijekom odijevanja djeteta i obavljanja dnevnih aktivnosti, verbaliziram svoju radnju (npr. sad oblačimo lijevu nogu; sada idemo u kuhinju i sl.)</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	3	2,22	6	4,44	11	8,15	30	22,22	85	62,96	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	1	1,49	5	7,46	12	17,91	17	25,37	32	47,76	67
Ispitanici koji imaju troje djece	1	4,55	1	4,55	5	22,73	2	9,09	13	59,09	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	1	14,29	1	14,29	1	14,29	1	14,29	3	42,86	7

Graf 18: Tvrdnja 10: Tijekom odijevanja djeteta i obavljanja dnevnih aktivnosti, verbaliziram svoju radnju (npr. sad oblačimo lijevu nogu; sada idemo u kuhinju i sl.)

Većina ispitanika izabrano je odgovor „U potpunosti se slažem“.

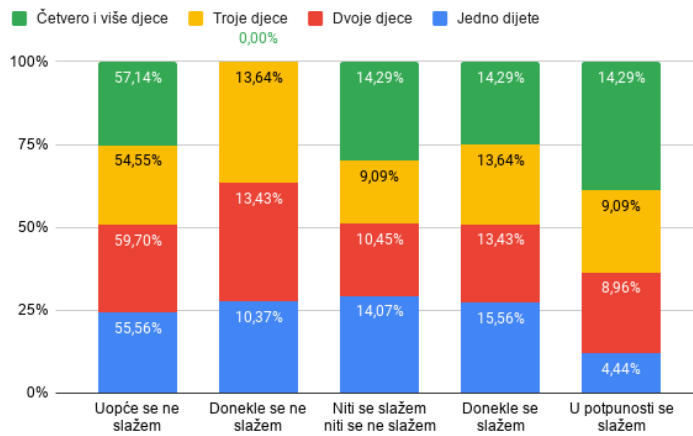
Za usvajanje novih riječi, djetetu je važna i vizualna potpora, što znači da je verbaliziranje trenutačnih radnji, povezivanje trenutnih zvukova, pomaže djetetu da poveže riječ sa njenim značenjem (Grden, 2020).

Graf 19 prikazuje slaganje ispitanika sa tvrdnjom „Tijekom obroka djetetu je dozvoljeno korištenje TV/tablet/mobitel-a dok dijete jede, kako bi bilo mirno“.

Tablica 19: Tvrdnja 11: Tijekom obroka djetetu je dozvoljeno korištenje TV/tablet/mobitel-a, dok dijete jede kako bi bilo mirno.

Tijekom obroka djetetu je dozvoljeno korištenje TV/tablet/mobitel-a, dok dijete jede kako bi bilo mirno.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	75	55,56	14	10,37	19	14,07	21	15,56	6	4,44	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	40	59,70	9	13,43	7	10,45	9	13,43	2	8,96	67
Ispitanici koji imaju troje djece	12	54,55	3	13,64	2	9,09	3	13,64	2	9,09	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	0	0,00	1	14,29	1	14,29	1	14,29	7

Graf 19. Tvrdnja 11: Tijekom obroka djetetu je dozvoljeno korištenje TV/tablet/mobitel-a, dok dijete jede kako bi bilo mirno.

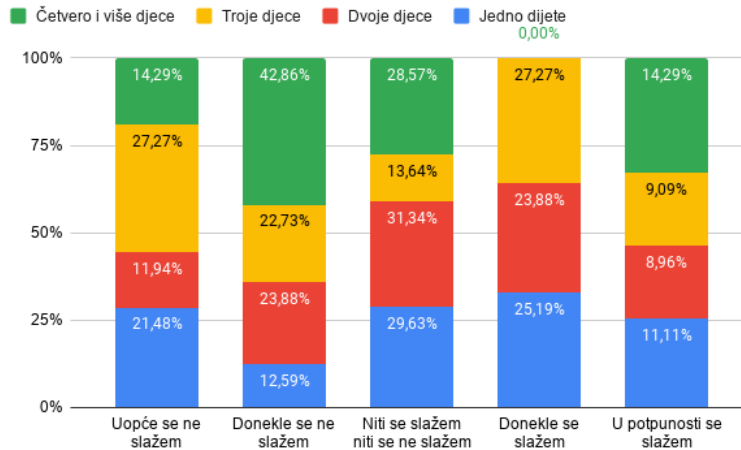
Više od 50% ispitanika nije se složilo s ovom tvrdnjom birajući odgovor „Uopće se ne slažem“.

Tablica 20 i Graf 20 prikazuje slaganje ispitanika s tvrdnjom „Digitalne medije smatram korisnim pomagalom za razvoj dječjeg vokabulara i govora“.

Tablica 20: Tvrdnja 12: Digitalne medije smatram korisnim pomagalom za razvoj dječjeg vokabulara i govora.

<i>Digitalne medije smatram korisnim pomagalom za razvoj dječjeg vokabulara i govora.</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	29	21,48	17	12,59	40	29,63	34	25,19	15	11,11	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	8	11,94	16	23,88	21	31,34	16	23,88	6	8,96	67
Ispitanici koji imaju troje djece	6	27,27	5	22,73	3	13,64	6	27,27	2	9,09	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	1	14,29	3	42,86	2	28,57	0	0,00	1	14,29	7

Graf 20: Tvrdnja 12: Digitalne medije smatram korisnim pomagalom za razvoj dječjeg vokabulara i govora.

Rezultati slaganja ispitanika sa ovom tvrdnjom zanimljivi su zbog raznolikog odgovaranja, što ukazuje na različitosti mišljenja ispitanika te se može zaključiti da mnogi ispitanici nisu sigurni kada treba procijeniti korisnost odnosno štetnost uporabe digitalnih medija.

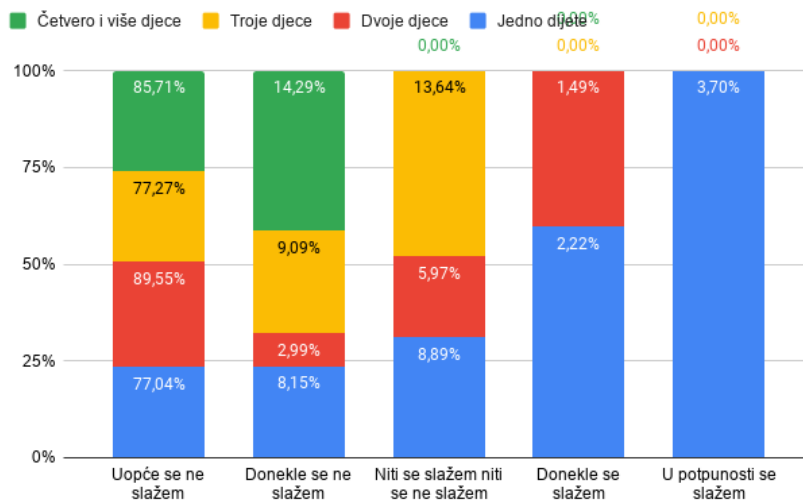
Slične rezultate donijelo je istraživanje Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017), u kojem se više od 50 % ispitanika izjasnilo da ne zna procijeniti digitalne medije korisnim ili štetnim za njihovo dijete (Đapić i sur., 2020).

Tablica 21: Tvrdnja 13: Tijekom obavljanja kupovine s djetetom, mobitel/tablet mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja obavio/la kupovinu.

Tijekom obavljanja kupovine s djetetom, mobitel/tablet mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja obavio/la kupovinu.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	104	77,04	11	8,15	12	8,89	3	2,22	5	3,70	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	60	89,55	2	2,99	4	5,97	1	1,49	0	0,00	67
Ispitanici koji imaju troje djece	17	77,27	2	9,09	3	13,64	0	0,00	0	0,00	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	6	85,71	1	14,29	0	0,00	0	0,00	0	0,00	7

Tablica 21 i Graf 21 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Tijekom obavljanja kupovine s djetetom, mobitel mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja obavio/la kupovinu“.

Graf 21: Tvrdnja 13: Tijekom obavljanja kupovine s djetetom, mobitel/tablet mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja obavio/la kupovinu.

U odgovorima roditelja na slaganje s navedenom tvrdnjom uvjerljivo prevladava potpuno ne slaganja sa tvrdnjom.

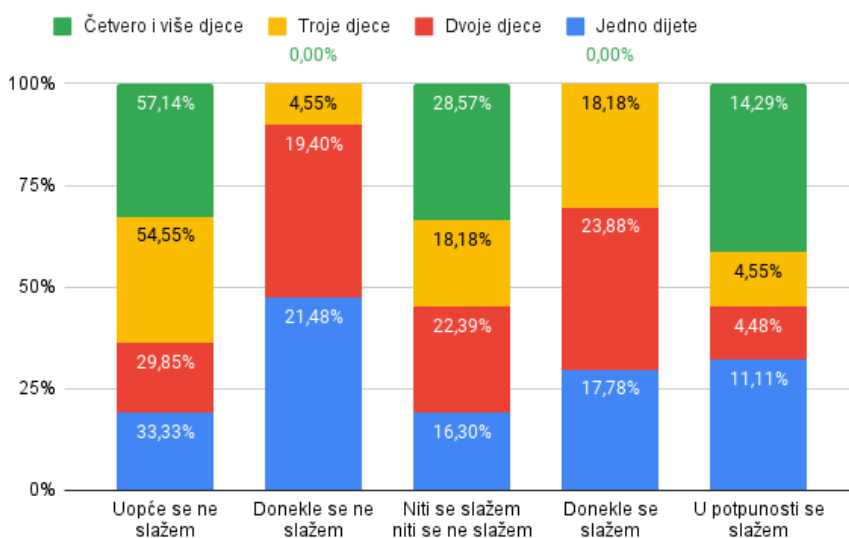
Tablica 22 i Graf 22 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Tijekom obavljanja kućanskih poslova, mobitel/tablet/TV mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja u miru obavio/la kućanske poslove.“

Tablica 22: Tvrdnja 14: Tijekom obavljanja kućanskih poslova, mobitel/tablet/TV mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja u miru obavio/la kućanske poslove.

<i>Tijekom obavljanja kućanskih poslova, mobitel/tablet/TV mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja u miru obavio/la kućanske poslove.</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	45	33,33	29	21,48	22	16,30	24	17,78	15	11,11	135

Ispitanici koji imaju dvoje djece	20	29,85	13	19,40	15	22,39	16	23,88	3	4,48	67
Ispitanici koji imaju troje djece	12	54,55	1	4,55	4	18,18	4	18,18	1	4,55	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	0	0,00	2	28,57	0	0,00	1	14,29	7

Graf 22: Tvrdnja 14: Tijekom obavljanja kućanskih poslova, mobitel/tablet/TV mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja u miru obavio/la kućanske poslove.

Dobiveni rezultati pokazuju većinsko ne slaganje s ovom tvrdnjom. Ovakav stupanj slaganja s tvrdnjom dovodi do zaključka da ispitana roditeljska populacija odvaja vrijeme za svoje obaveze kada djeca nisu prisutna (primjerice tijekom boravka u vrtiću) ili uključuju djecu u aktivnosti kućanskih poslova.

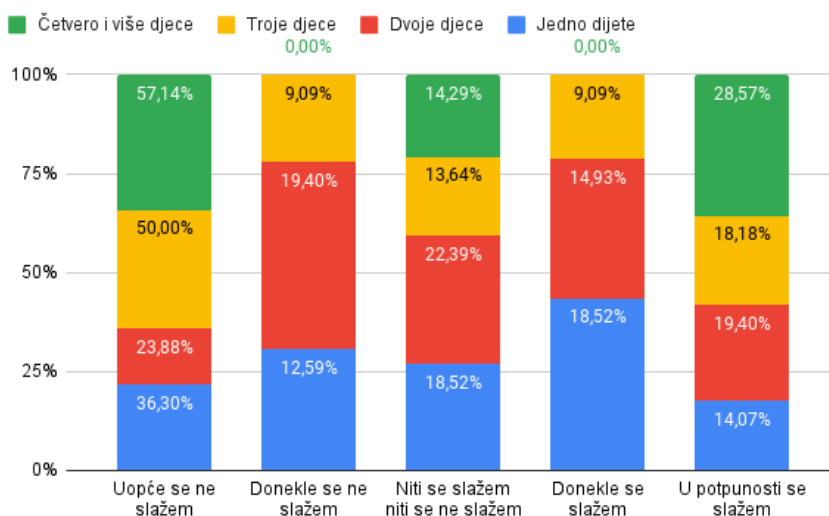
Tablica 23 i Graf 23 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Dijete provede dnevno do 2 sata uz digitalni medija (TV/tablet/mobitel)“.

Tablica 23: Tvrdnja: 15: Dijete provede dnevno do 2 sata uz digitalni medij (TV/tablet/mobitel).

Dijete provede dnevno do 2 sata uz digitalni medij (TV/tablet/mobitel).	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	

Ispitanici koji imaju jedno dijete	49	36,30	17	12,59	25	18,52	25	18,52	19	14,07	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	16	23,88	13	19,40	15	22,39	10	14,93	13	19,40	67
Ispitanici koji imaju troje djece	11	50,00	2	9,09	3	13,64	2	9,09	4	18,18	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	0	0,00	1	14,29	0	0,00	2	28,57	7

Graf 23: Tvrdnja: 15: Dijete provede dnevno do 2 sata uz digitalni medij (TV/tablet/mobitel).

Dobiveni rezultati pokazuju većinsko ne slaganje s ovom tvrdnjom, no zanimljiva je usporedba rezultata ovih rezultata sa rezultatima istraživanja provedenog 2017. godine u kojem je sudjelovalo 655 roditelja, a opisani su ispod grafa 24.

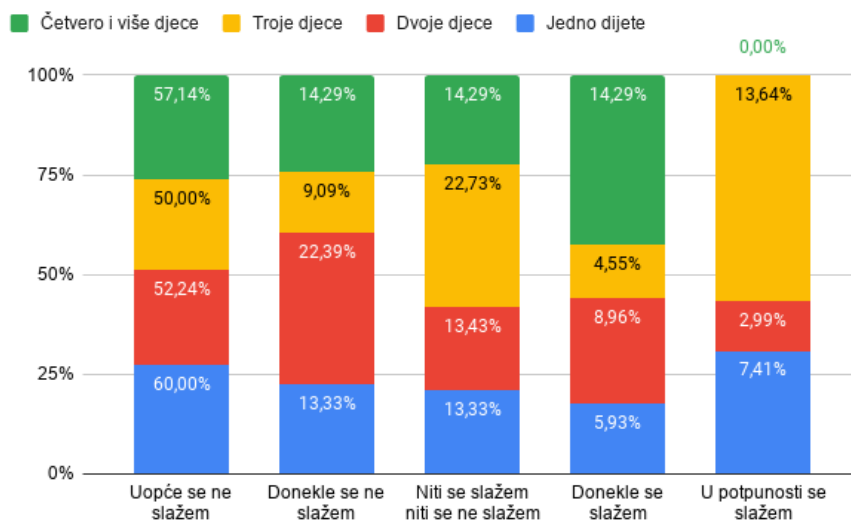
Tablica 24 i Graf 24 prikazuju slaganje ispitanika sa tvrdnjom „Dijete provede dnevno više od 2 sata uz digitalni medij (TV/tablet/mobitel)“.

Tablica 24: Tvrdnja 16: Dijete provede dnevno više od 2 sata uz digitalni mediji (TV/tablet/mobitel).

Dijete provede dnevno više od 2 sata uz digitalni mediji (TV/tablet/mobitel).	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	81	60,00	18	13,33	18	13,33	8	5,93	10	7,41	135

Ispitanici koji imaju dvoje djece	35	52,24	15	22,39	9	13,43	6	8,96	2	2,99	67
Ispitanici koji imaju troje djece	11	50,00	2	9,09	5	22,73	1	4,55	3	13,64	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	4	57,14	1	14,29	1	14,29	1	14,29	0	0,00	7

Graf 24: Tvrdnja 16: Dijete provede dnevno više od 2 sata uz digitalni mediji (TV/tablet/mobitel).

Dobiveni rezultati ne pokazuju visoki stupanj slaganja sa hipotezom 2 „Djeca provode u prosjeku više od 2 sata dnevno uz digitalne medije“.

Obzirom da je ispitivanjem dobi roditelja utvrđeno da su ispitanici u ovome istraživanju mlađa roditeljska populacija, odnosno prosječna dob je 33 godine, dobiveni rezultati se ne mogu prihvatiti sa sigurnošću, ako uzmemo u obzir dosadašnja istraživanja o zastupljenosti digitalnih medija u životima odraslih ljudi a i djece. Jedno od provedenih istraživanja u Hrvatskoj Poliklinike za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i Hrabrog telefona (2017) o predškolskoj djeci pred malim ekranima. Rezultati se temelje na uzorku od 655 roditelja djece predškolske dobi, koji čine prigodan uzorak sudionika iz ruralnih i urbanih sredina na području različitih dijelova Republike Hrvatske. Dobiveni rezultati pokazali su da gotovo sve obitelji s predškolskom djecom u svom kućanstvu posjeduju televizor, mobitel i računalo. Od gotovo 700 predškolaca o kojima su odgovore podnosili roditelji, nije bilo niti jednog koji ne koristi barem jedan elektronički uređaj. Također

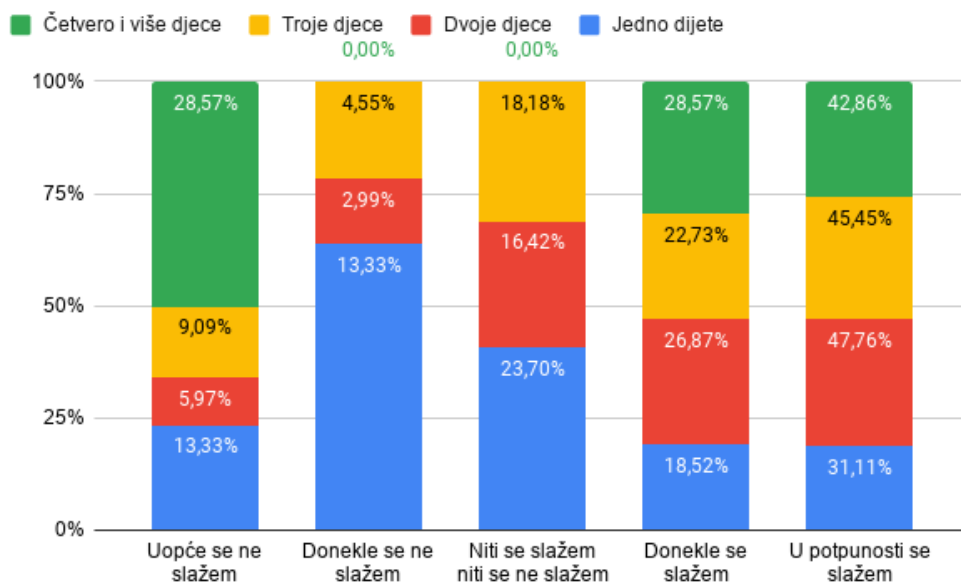
rezultati su pokazali da predškolci u prosjeku provode pred ekranom 2,4 sati radnim danom te 3 sata vikendom (Đapić i sur., 2020).

Tablica 25 i Graf 25 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Za vrijeme duže vožnje u automobilu s djecom igramo igre riječi (npr. kaladont) ili prepričavamo događaje“.

Tablica 25: Tvrdnja 17: Za vrijeme duže vožnje u automobilu s djecom igramo igre riječi (npr. kaladont) ili prepričavamo događaje.

<i>Za vrijeme duže vožnje u automobilu s djecom igramo igre riječi (npr. kaladont) ili prepričavamo događaje</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	18	13,33	18	13,33	32	23,70	25	18,52	42	31,11	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	4	5,97	2	2,99	11	16,42	18	26,87	32	47,76	67
Ispitanici koji imaju troje djece	2	9,09	1	4,55	4	18,18	5	22,73	10	45,45	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	2	28,57	0	0,00	0	0,00	2	28,57	3	42,86	7

Graf 25: Tvrdnja 17: Za vrijeme duže vožnje u automobilu s djecom igramo igre riječi (npr. kaladont) ili prepričavamo događaje.

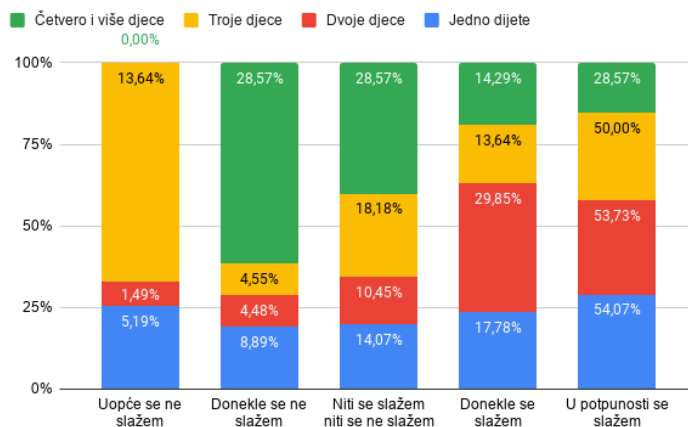
Svakodnevne obiteljske radnje valjalo bi koristiti kao prilike za dječje učenje. Obzirom da je igra temeljna aktivnost djece te upravo njome dijete razvija svoje vještine na svim područjima razvoja, važno je da za nju roditelji i skrbnici što češće djeci stvaraju prilike. Vožnja u autu može biti izvrsna prilika za igre riječima koje u djece razvijaju kognitivne, socijalne i jezično-komunikacijske i govorne vještine. Jedan od primjera igre naveden u tvrdnji (igra kaladont) prilika je za obogaćivanje djetetova rječnika, kvalitetne interakcije sa članovima obitelji i razvijanje dječjeg samopouzdanja.

Tablica 26 i Graf 26 prikazuju slaganje ispitanika sa tvrdnjom „Za vrijeme vožnje u automobilu uglavnom slušamo radio“.

Tablica 26: Tvrdnja 18: Za vrijeme vožnje u automobilu uglavnom slušamo radio.

Za vrijeme vožnje u automobilu uglavnom slušamo radio.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	7	5,19	12	8,89	19	14,07	24	17,78	73	54,07	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	1	1,49	3	4,48	7	10,45	20	29,85	36	53,73	67
Ispitanici koji imaju troje djece	3	13,64	1	4,55	4	18,18	3	13,64	11	50,00	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	0	0,00	2	28,57	2	28,57	1	14,29	2	28,57	7

Graf 26: Tvrdnja 18: Za vrijeme vožnje u automobilu uglavnom slušamo radio.

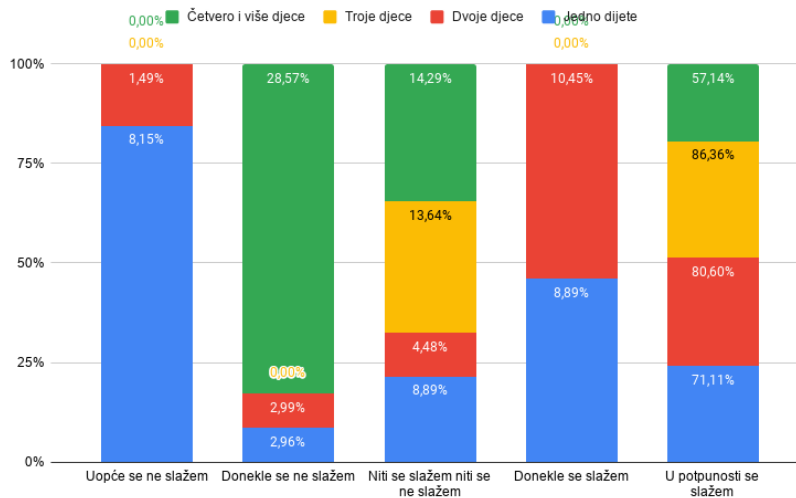
Slušanje glazbe i pjevanje također mogu pospješiti djetetov govorni razvoj, jer djeca najčešće pokušavaju imitirati ono što čuju. Ono na što treba obratiti pažnju jest glazba koja se pušta u djetetovu okruženju, što znači da bi trebala biti prilagođena djeci. Slušanje glazbe jedna je od prilika za učenje novih riječi, stoga je važno prilagoditi sadržaj koji se sluša.

Tablica 27 i Graf 27 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Moje dijete konzumira raznovrsnu hranu, uključujući krutu hranu“.

Tablica 27: Tvrdnja 19: Moje dijete konzumira raznovrsnu hranu, uključujući krutu hranu.

Moje dijete konzumira raznovrsnu hranu, uključujući krutu hranu.	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	11	8,15	4	2,96	12	8,89	12	8,89	96	71,11	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	1	1,49	2	2,99	3	4,48	7	10,45	54	80,60	67
Ispitanici koji imaju troje djece	0	0,00	0	0,00	3	13,64	0	0,00	19	86,36	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	0	0,00	2	28,57	1	14,29	0	0,00	4	57,14	7

Graf 27: Tvrdnja 19: Moje dijete konzumira raznovrsnu hranu, uključujući krutu hranu.

Prisutna su različita su mišljenja najboljem trenutku uvođenja krute hrane kod djece, no dijete je zapravo spremno za žvakanje hrane pojavom prvog zuba“ (Pavičić i Muža, 2020).

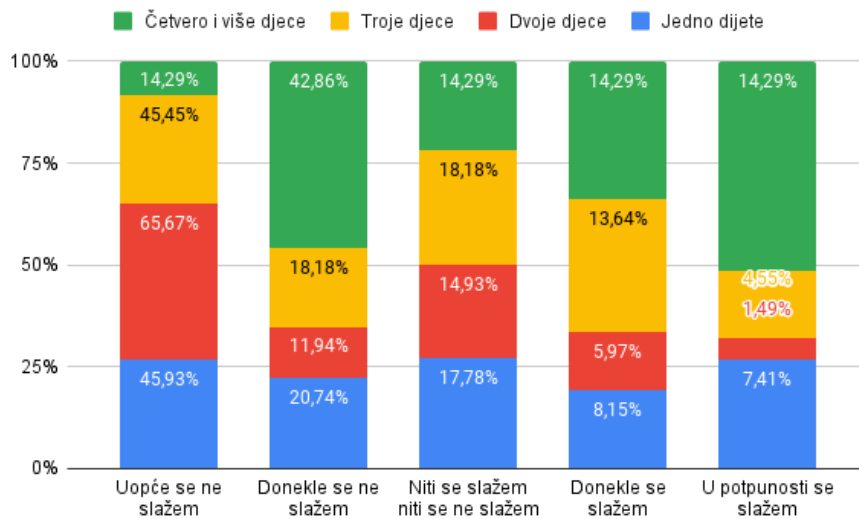
Prethodno u radu navedeni su argumenti važnosti uvođenja krute hrane kada se formira djetetov zagriz, kao čimbenika razvoja govornog aparata, čiji je zdrav razvoj nužan za razvoj govora. Naime, bez žvakanja izostaje rad mišića lica i razvoj čeljusti, što u konačnici utječe kasnije i na govor.

Tablica 28 i Graf 28 prikazuju slaganje ispitanika s tvrdnjom „Moje dijete češće konzumira mekšu hranu (kašice, smootie i slično).

Tablica 28: Tvrdnja 20: Moje dijete češće konzumira mekšu hranu (kašice, smootie i slično).

<i>Moje dijete češće konzumira mekšu hranu (kašice, smootie i slično).</i>	Uopće se ne slažem		Donekle se ne slažem		Niti se slažem niti se ne slažem		Donekle se slažem		U potpunosti se slažem		N
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Ispitanici koji imaju jedno dijete	62	45,93	28	20,74	24	17,78	11	8,15	10	7,41	135
Ispitanici koji imaju dvoje djece	44	65,67	8	11,94	10	14,93	4	5,97	1	1,49	67
Ispitanici koji imaju troje djece	10	45,45	4	18,18	4	18,18	3	13,64	1	4,55	22
Ispitanici koji imaju četvero i više djece	1	14,29	3	42,86	1	14,29	1	14,29	1	14,29	7

Graf 28: Tvrdnja 20: Moje dijete češće konzumira mekšu hranu (kašice, smoothie i slično).

Doktor Ranko Rajović (2020) u svome radu često ističe do koje razine sežu problemi sa prekomjernim korištenjem digitalnih medija u ranome djetinjstvu. Navodi kako su djeca 30 % motorički slabija nego što primjerice bila djeca prije 40-50 godina. Danas djeca imaju slabije razvijene mišiće jer se manje kreću. Pokret je jedna od primarnih ljudskih funkcija, a sve pokrete kontrolira mozak i dolazi do stvaranja sinapsi u mozgu. Svaka motorička aktivnost je važna, uključujući i žvakanje hrane. Stoga Rajović napominje da dijete s godinu i pol dana mora potpuno prijeći na čvrstu hranu. Smatra greškom davati djetetu miksiranu hranu do druge ili treće godine jer takvim načinom ishrane izostaju stimulacije velikog djela mozga. Također nudi argumente uz ove spoznaje, a to su da se jezik se manje pokreće tijekom konzumiranja mekane hrane, a jezik je važan dio govornog aparata. Također navodi da su mišića obraza su slabiji, što može dovesti do poteškoća sa izgovorom nekih glasova, primjerice „p“ i "b".

5. ZAKLJUČAK

Rano djetinjstvo biološki je određeno najintenzivnijim razdobljem jezično-komunikacijskog i govornog razvoj djeteta. U tom razdoblju najbliža djetetova okolina ima značajnu ulogu za cjelokupni djetetov razvoj pa tako i za razvoj jezika, govora i komunikacijskih vještina na način da osiguraju djetetu interakcijsko komunikacijske situacije.

U ovom radu raspravlja se o važnosti obiteljskih komunikacijskih interakcija za jezično-komunikacijski i govorni razvoj djece predškolske dobi s naglaskom na ulozu roditelja. Također opisana je uloga nekih medija koji su prisutni u djetinjstvu. Dobivenim rezultatima može se zaključiti da roditelji u svakodnevnim aktivnostima posvećuju pažnju jezično-komunikacijskom i govornom razvoju djeteta te obraćaju pažnju na sadržaj koji nude digitalni mediji. Iako istraživanjem nije dobiven visok stupanj slaganja s tvrdnjom da djeca provode više od 2 sata uz digitalne medije, značajan je udio odgovora koji jasno pokazuju utkanost digitalnih medija u svakodnevnicu suvremenog obiteljskog života. Sa trećom hipotezom, kojom se pretpostavlja da su djeci su najčešće ponuđeni sadržaji za koje roditelji smatraju primjerenima, većina ispitanika nije pokazala slaganje. No zanimljivo je isto to da u uzorku istih ispitanika, rezultat tvrdnje kojom se ispituje slaganje općenitom o utjecaju korištenja digitalnih medija u odgoju djeteta, pokazuje kako većina roditelja ne zna procijeniti je li on pozitivan ili negativan.

Zaključak na temelju dobivenih rezultata istraživanja u kojem je sudjelovao 231 roditelj predškolske djece, ne može se primijeniti na cijelu roditeljsku populaciju. Provedenim istraživanjem pokušalo se opisati postupke roditelja u odnosu s djecom te dobivene rezultate usporediti sa dosadašnjim istraživanjima u znanstvenim spoznajama. Ukazale su se neke razlike u rezultatima prijašnjih i ovog istraživanja. Primjerice rezultati ovog istraživanja o učestalosti korištenja digitalnih medija i odabira sadržaja na njima, nisu ni približno jednaka istraživanju provedenom također među roditeljskom populacijom u Hrvatskoj 2017. godine. Takvo odstupanje može biti rezultat neiskrenog odgovaranja roditelja u anketi zbog čestih pritisaka struke o štetnosti o pretjeranog

izlaganja djece digitalnim medijima. Ono što je sigurno, istraživanja na području utjecaja digitalnih medija na cjelokupni razvoj djeteta, koji podrazumijeva i jezično-komunikacijski i govorni razvoj, relevantne će rezultate pokazati istraživanja u budućnosti, s obzirom da je upravo ovo vrijeme u kojem se sada nalazimo, vrijeme najintenzivnijeg odgajanja „digitalnih generacija“. Ipak, teorijskim dijelom rada prikazane su dosadašnje spoznaje o utjecajima na jezično-komunikacijski i govorni razvoja. Iste su povezane sa mogućim svakodnevnim obiteljskim prilikama, nakon čega se može zaključiti da je jezično-komunikacijski i govorni razvoj „briga roditelja“. To znači da je roditeljska uloga vrlo značajna jer tijekom procesa ovog razvoja, roditelju se pripisuje uloga govornog modela, kreatora djetetove okoline te odgovornost za stvaranje interakcijsko-komunikacijskih prilika za dijete.

6. LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti-potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Lekenik: Ostvarenje.
2. Bakota, K., Bošnjak, K., Čilić Burušić, L., Dulčić, A., Hižak, N., Kelić, M., Košćec Bousfield, G., Krajačić-Puk, J., Palčić Strčić, I. & Pavičić Dokoza, K. (2014) *Čujete li razliku? : priručnik za edukaciju odgojno-obrazovnih djelatnika za rad s djecom oštećana sluha i/ili govora*. Zagreb, Osnovna škola Davorin Trstenjak.
3. Begovac, I. (Ur.). (2021). *Dječja i adolescentna psihijatrija*. e-izdanje: Sveučilište u Zagrebu Medicinski fakultet. Preuzeto 14.5.2021. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:105:694914>
4. Čelebić, E. (2015). *Utjecaj interneta i digitalnih medija na proces komunikacije i ljudske odnose* (Završni rad). Preuzeto 28.5.2021. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:169675> -
5. Densmore, A. i Bauman, M. (2014). *Vaš uspješan predškolac*. Zagreb: Veble commerce.
6. Dobrotić, I. i Varga, M. (2018). Zašto su važni očevi dopusti i kvote? Komparativni pregled shema dopusta za očeve u europskim zemljama te čimbenika i učinaka njihova korištenja. *Revija za sociologiju*, 48 (2), 209-237. <https://doi.org/10.5613/rzs.48.2.4> (19.5.2021.)
7. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. (2013) *Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. Stanovništvo prema državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku*. Zagreb: Croatian Bureau of Statistic. Pribavljeno 20.5.2021., sa https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf
8. Grden, M. (2020). *Poticanje jezičnog razumijevanja i izražavanja*. Dostupno na: <https://kokolingo.hr/edukativni-kutak/poticanje-jezicnog-razumijevanja-i-izrazavanja> (Pristup 25.5.2021.)

9. Greenspan, S. I., Lewis, D. (2004). *Program emocionalnog poticanja govorno-jezičnog razvoja*. Lekenik: Ostvarenje.
10. Katić, V. (2020) neobjavljeno predavanje <https://moodle.srce.hr/2020-2021/course/view.php?id=68240> (Pristup: 1.6.2021)
11. Labaš, D. i Marinčić, P. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali*, 12 (15), 1-32. Preuzeto 21.5.2021. s <https://hrcak.srce.hr/195548>
12. Matijević, K. (2019). *Progovorimo lako - Pokaži mi kako*. Velika Gorica: Planet Zoe.
13. Pavičić, A. i Muža, A. (2020). *Povezanost žvakanja hrane i razvoja govora*. <https://www.roditelji.hr/vrtic/povezanost-zvakanja-hrane-i-razvoja-govora-kod-djece/> (Pristup 29.4.2021.)
14. Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*. Zagreb: Alinea.
15. Rade, R. (2005). *Poticanje ranog govorno-jezičnog razvoja : namijenjeno roditeljima djece usporena govorno-jezičnog razvoja*. Zagreb: FoMa.
16. Rajović, R. (2020). *Posao je djeteta da se kreće, vrti, skače, a ne da satima gleda u mobitel*. Dostupno na <https://atma.hr/dr-ranko-rajovic-posao-je-djeteta-da-se-krece-vrti-skace-a-ne-da-satima-gleda-u-mobitel/> (Pristup: 24.5.2021.)
17. Rice, M. L. (1991) Usvajanje jezika kod djece. U M. Kovačević (ur.), *Psihologija, edukacija i razvoj djeteta. Teorije, istraživanja i edukativna zbilja*, 69-87. Zagreb: Školske novine.
18. Roje Đapić, M., Buljan Flander, G. i Selak Bagarić, E. (2020). Mala djeca pred malim ekranima: Hrvatska u odnosu na Europu i svijet. *Napredak*, 161 (1-2), 45-61. Preuzeto 31.8.2021. s <https://hrcak.srce.hr/239891>
19. Rosić, V. (1998). *Obiteljska pedagogija*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
20. Rožman, S. (2014). *Aktivnost prstića pomaže u razvoju govora*. Dostupno na - <http://www.roditelji.hr/jaslice/razvoj/aktivnost-prstica-pomaze-razvoju-govora/> (Pristup: 24.5.2021.)

21. Strusa, M. (2017). *Temperament djeteta, roditeljska samoefikasnost i problemi u ponašanju kao prediktori socijalne kompetencije kod djece predškolske dobi* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of Psychology.).
22. Šarić, K. (2020). *NTC sustav učenja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju* (Završni rad). Preuzeto 24.4.2021. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:992956>
23. Šego, J. (2009). *Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju*. *Govor*, 26 (2), 119-149. Preuzeto 15.4.2021. s <https://hrcak.srce.hr/165964>
24. Tatalović Vorkapić, S. (2013). *Razvojna psihologija. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Sveučilište u Rijeci. Učiteljski fakultet u Rijeci. Preuzeto s https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/razvojna_psihologija.PDF
25. Varga, R. i Somolanji Tokić, I. (2015). *Trebaju li nam sustavan odgoj i obrazovanje za aktivno slušanje?*. *Školski vjesnik*, 64 (4), 647-660. Preuzeto 10.4.2021. s <https://hrcak.srce.hr/153134>
26. Velički, V. (2014). *Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa.
27. Velički, V. i Katarinčić, I. (2014). *Stihovi u pokretu: Malešnice i igre prstima kao poticaj za govor*. Zagreb: Alfa.

7. PRILOZI

Anketa

Poštovani roditelji, zamolila bih za ispunjavanje ankete koja se nalazi pred Vama. Podatci dobiveni ispunjavanjem ankete biti će korišteni u svrhu pisanja završnog rada. Pitanja se odnose na ponašanja kojima doprinosite dječjem jezično-govornom razvoju. Za rješavanja upitnika potrebno je 5-7 minuta. Anketa je u potpunosti anonimna. Unaprijed zahvaljujem na Vašem uloženom vremenu.

I. Molim Vas da ispunite ovaj dio upitnika na način da označite jedan od ponuđenih odgovora, upišete odgovor ili označite više ponuđenih odgovora.

1. Spol: M Ž
2. Dob: ____ (godina)
3. Radni status
 - a) Zaposlen/a
 - b) Nezaposlen/a
 - c) Ostalo: _____
4. Stupanj završenog obrazovanja
 - a) Osnovna škola ili niže
 - b) Srednja škola
 - c) Viša škola
 - d) Fakultet i viši stupnjevi
5. Broj djece:
 - a) Jedno
 - b) Dvoje
 - c) Troje
 - d) Četvero i više
6. Dob djeteta/djece:
 - a) 0-36 mjeseci
 - b) 37-72 mjeseca
7. Spol djeteta: M Ž
8. Pohađa li dijete dječji vrtić?
 - a) Da
 - b) Ne

- II. Procijenite u kojoj mjeri su navedene tvrdnje dio Vašeg roditeljskog postupanja na način da odaberete u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama na ljestvici od 1 do 5, gdje je 1-uopće se ne slažem, 2 - donekle se ne slažem, 3- niti se slažem niti se ne slažem, 4 – donekle se slažem, 5 – u potpunosti se slažem

	1	2	3	4	5
Smatram da još uvijek ne trebam biti zabrinut/a o djetetovom govorno-jezičnome razvoju, s obzirom na djetetovu dob.					
Obraćam pažnju na sadržaj na TV-u ili radiju kojem dijete izlažem svakodnevno.					
Prije spavanja djetetu pjevušim različite dječje pjesmice ili pričam priče.					
Prije spavanja djetetu čitam priče/slikovnice.					
Prije spavanja dijete gleda crtani film (TV/tablet/mobitel)					
U automobilu smo osigurali tablet kako bi dijete za vrijeme vožnje imalo zanimaciju.					
Koristim igre s rukama s djetetom uz izgovaranje pjesmice ili brojalice (npr. Tašun tašun tanana).					
Osigurali smo i koristimo električnu ležaljku/njihalicu za dijete koja ima mogućnost reproduciranja glazbe i vibracija.					
Prilikom hranjenja djeteta koristim tv/tablet/mobitel dok dijete jede kako bi bilo mirno.					
Tijekom odijevanja djeteta i obavljanja dnevnih aktivnosti, verbaliziram svoju radnju (npr: sada oblačimo lijevu nožicu; sada idemo u kuhinju i sl.)					
Tijekom obroka djetetu djetetu je dozvoljeno korištenje tv/tablet/mobitel dok dijete jede kako bi bilo mirno.					
Digitalne medije smatram korisnim pomagalom za razvoj dječjeg vokabulara i govora.					
Tijekom obavljanja kupovine s djetetom, mobitel/tablet mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja obavio/la kupovinu.					
Tijekom obavljanja kućanskih poslova, mobitel/tablet/TV mi dobro dođe kako bi dijete bilo mirno, a ja u miru obavio/la kućanske poslove.					
Dijete provede dnevno do 2 sata uz digitalni medij (TV/tabet/mobitel).					

Dijete provede više od 2 sata uz digitalni medij (TV/tabet/mobitel).					
Za vrijeme duže vožnje u automobilu s djecom igramo igre riječi (npr. kaladont) ili prepričavamo događaje.					
Za vrijeme vožnje automobilom uglavnom slušamo radio.					
Moje dijete konzumira raznovrsnu hranu, uključujući krutu hranu.					
Moje dijete češće konzumira mekšu hranu (kašice, smoothie i sl.)					